

Region Stockholms underlag inför Sveriges nationella och regionala partnerskapsplan 2028–2034

Stockholmsregionens utmaningar och åtgärder

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. Stockholmsregionens tillväxtdynamik	4
3. Förankring och övergripande villkor	6
4. Utmaningar och strategiska åtgärder	8
4.1 Smarta och innovativa Stockholm	9
4.2 Hållbara och cirkulära Stockholm	16
4.3 Inkluderande och trygga Stockholm	21
4.4 Robusta och sammanlänkade Stockholm	27
5. Finansieringsinriktning och synergier	33
6. Principiella medskick och genomförande	34
7. Referenser och underlag	36
Bilaga 1: Detaljerad åtgärdsförteckning och resultatkedjor	38

1. Inledning

Regeringen har erbjudit de svenska regionerna samt Gotlands kommun att inkomma med underlag inför framtagandet av Sveriges nationella och regionala partnerskapsplan (NRPP). Underlaget ska enligt regeringens riktlinjer dels beskriva regionala utmaningar, dels lämna förslag på investeringar och interventioner för att möta dessa utmaningar.

Utmaningarna ska ta sin utgångspunkt i regionernas regionala utvecklingsstrategier. För Stockholmsregionen innebär det *Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, Europas mest attraktiva och hållbara storstadsregion – att bo, leva och verka i*. Den regionala utvecklingsplanen är både en regional utvecklingsstrategi, RUS, i enlighet med lagen om regionalt utvecklingsansvar (SFS 2010:630) och en regionplan i enlighet med plan- och bygglagen (SFS 2010:900) och upprättad med stöd i dessa lagar. Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan, vars antagandehandling detta underlag bygger på, beslutades den 5 maj 2026. Föreliggande underlag är Region Stockholms svar på regeringens erbjudande enligt ovan.

Inför EU:s kommande programperiod 2028–2034 föreslår Europeiska kommissionen en genomgripande förändring av den europeiska sammanhållningspolitiken. Tidigare separata fonder, bland annat Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf) och Europeiska socialfonden (ESF+), föreslås slås samman till en enda övergripande plan per medlemsland, den nationella och regionala partnerskapsplanen (NRPP). Syftet med reformen är att förenkla administrationen, öka flexibiliteten och skapa större synergier för att effektivare kunna möta framtida samhällsutmaningar.

Denna sammanslagning innebär ett systemskifte jämfört med den nuvarande programperioden (2021–2027). I dagens system har Sveriges regioner haft ett mer direkt inflytande genom att själva utforma sina egna regionala Eruf-program och handlingsplaner för ESF+ utifrån sina unika förutsättningar och styrkor. Eftersom den nya gemensamma fondstrukturen i stället utgår från en nationell plan medför den en risk för ökad statlig centralisering. För att säkerställa att investeringarna förblir träffsäkra och förankrade i faktiska behov, i enlighet med EU:s partnerskapsprincip och principen om flernivåstyre, har regeringen därför bjudit in regionerna att lämna underlag till den svenska planen. Ett bibehållet regionalt inflytande över planens innehåll är avgörande för dess framgång. Det är de regionala och lokala aktörerna som besitter kunskapen om var investeringarna ger störst effekt för att bygga konkurrenskraft och lösa strukturella samhällsproblem i olika delar av landet. Dessutom står kommuner och regioner för en stor del av den offentliga medfinansieringen, vilket är en grundförutsättning för att EU-investeringarna överhuvudtaget ska kunna realiseras i Sverige.

Region Stockholm har i sitt remissvar (RS 2025-0990) på Landsbygds- och infrastrukturdepartementets remiss (LI2025/01620) om EU-kommissionens förordningsförslag framhållit att ett reellt regionalt inflytande bör säkerställas genom regionala kapitel i NRPP. I ett gemensamt ställningstagande understryker Sveriges 21 regioner att regional allokering och regionala prioriteringar av medel på NUTS 2-nivå är helt avgörande för att fånga regionala skillnader och möjliggöra platsbaserade prioriteringar som förutsättning för att skapa ett sammanhållet EU. Den modell som i nuläget finns för att säkerställa detta är via regionala kapitel eller program. Det är en modell som över tid har fungerat väl och gynnat Sveriges sammanhållning och utveckling. Regional allokering på NUTS 2-nivå är därför ett tydligt krav från Sveriges regioner, vilket kan realiseras samtidigt som flexibilitet säkerställs och inlåsnings effekter i NRPP undviks.

Detta underlag utgör en strategisk inriktning för regionala utmaningar och åtgärder inför Sveriges framtagande av NRPP och är inte förslag till program för Stockholmsregionen. Eftersom EU:s förordningar och långtidsbudget ännu inte är beslutade måste den slutliga prioriteringen och planeringen göras i samverkan när de formella förutsättningarna är på plats. Ett ändamålsenligt genomförande förutsätter att regionerna är fortsatt delaktiga i hela denna process, i överensstämmelse med den gällande principen om flernivåstyre. Regional kompetens och regionalt utvecklingsansvar måste tas tillvara och det mobiliseringsarbete som regioner och kommuner utför är en förutsättning för att NRPP:s investeringar ska kunna realiseras och träffa rätt.

2. Stockholmsregionens tillväxtdynamik

Stockholmsregionen är Sveriges huvudstadsregion och landets befolkningsrikaste stadsområde. Som en av Europas mest innovativa och konkurrenskraftiga ekonomier är regionen en nyckelfaktor för Sveriges och EU:s hållbara utveckling. Stockholmsregionen är en tillväxtmotor för Sverige och står ensam för cirka 30 procent av landets BNP. Genom en unik kombination av världsledande forskning, entreprenörskap, branschbredd och innovationskraft fungerar Stockholmsregionen inte bara som ett draglok för den svenska ekonomin, utan också som en förebild för andra regioner i Europa. Dess roll som ett finansiellt och affärsmässigt centrum gör regionen dessutom till en viktig länk för handel och utbyten mellan norra Europa och resten av världen.

Sveriges framtida välstånd bygger på en stärkt konkurrenskraft och en kontinuerlig produktivitetsutveckling där en stark forskningsinfrastruktur, fungerande kapitalförsörjning och ett gynnsamt investeringsklimat utgör nödvändiga förutsättningar. I detta sammanhang fungerar Stockholmsregionen som en avgörande kunskaps- och innovationsmotor

som attraherar företag, talang och kapital. Den geografiska tätheten skapar ett avancerat ekosystem där kunskapsöverföring sker sömlöst mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor. Regionens breda och diversifierade arbetsmarknad gör det därtill möjligt för högkvalificerade specialister att verka och utvecklas, vilket i sin tur stärker Sveriges förmåga att attrahera internationell spetskompetens. Denna samlande kraft är särskilt framträdande inom strategiska styrkeområden som exempelvis life science, miljöteknik och avancerad digitalisering. Tillsammans gör dessa sektorer Stockholmsregionen till ett europeiskt nav för de teknologier som driver såväl den gröna och digitala omställningen som framtidens hälsa och säkerhet. Sveriges samlade konkurrenskraft är direkt avhängig Stockholmsregionens utveckling.

Även om Stockholmsregionen har en särställning delar vi mycket av detta med övriga storstadsområden. Sveriges tre storstadsregioner, Stockholm, Västra Götaland och Skåne, rymmer tillsammans över hälften av landets befolkning och samlade sysselsättning. Storstadsregionerna fungerar som centrala noder i ömsesidiga ekosystem där riktade satsningar skapar positiva spridningseffekter som sträcker sig långt ut i det omgivande omlandet. Storstadsregionernas utvecklingskraft är därmed inte en isolerad angelägenhet utan en grundförutsättning för hela Sveriges tillväxt och samhällsutveckling.

Samtidigt står storstadsregionerna inför flera komplexa utvecklingsbehov. För Stockholmsregionens del handlar detta om att fortsätta stärka innovationskraften, kompetensförsörjningen och den hållbara omställningen. Parallellt måste regionen hantera en ansträngd bostadsmarknad, bryta segregationen och öka den upplevda tryggheten. De inomregionala skillnaderna i livsvillkor, hälsa och tillgång till arbete riskerar att hämma den sociala sammanhållningen och tilliten i samhället. Bristen på bostäder är inte bara ett socialt problem utan även ett direkt tillväxthinder som försvårar rekrytering inom både näringsliv och välfärd. Därtill ställer en åldrande befolkning och minskade barnkullar framtidens vård och kompetensförsörjning inför stora prövningar.

Som huvudstadsregion är Stockholm särskilt utsatt för såväl yttre som inre hot, vilket kräver en starkt beredskap. Detta omfattar allt från att bekämpa organiserad brottslighet och hantera social oro till att möta desinformation och militära hot. Regionens motståndskraft hänger också på dess förmåga att säkra kritiska samhällsfunktioner som elförsörjning, vatten, livsmedel och logistikkedjor, så att dessa fungerar tillförlitligt även under krissituationer.

Dagens osäkra geopolitiska läge ställer också tydliga krav på Stockholmsregionens förmåga att navigera i en tid av hårdare global konkurrens och ökad protektionism. Att Stockholmsregionen har ett starkt

näringsliv idag är ingen garanti för att detta försprång ska råda även i framtiden. Utveckling och tillämpning av strategiskt viktiga tekniska system är här av stor betydelse, både för konkurrenskraften och den gröna omställningen, men också för säkerhet och beredskap. Fortsatta satsningar på forskning, innovation och god tillgång till kapital är därmed mer kritiska än någonsin.

Stockholmsregionens geografiska läge i Europas periferi med långa avstånd till andra marknader understryker vikten av en hög internationell tillgänglighet för både människor och gods. Detta är avgörande för att säkra konkurrenskraften för en exportberoende region som Stockholm. Det är även viktigt att Stockholmsregionen kontinuerligt arbetar för att stärka regionens attraktivitet med ett näringslivsklimat och en livskvalitet i absolut framkant så att människor, företag och kapital aktivt väljer att etablera sig här och satsa på Stockholmsregionen.

För att kunna möta dessa utmaningar är det avgörande att regionala och lokala förutsättningar sätts i centrum. NRPP måste därför bygga på en platsbaserad utvecklingslogik där regionerna är delaktiga i hela processen från framtagning till genomförande och uppföljning av planen. En ökad centralisering av sammanhållningspolitiken riskerar att bortse från de specifika behov som präglar Sveriges regionala och lokala miljöer. Trots sina styrkor står Stockholmsregionen inför flera komplexa utmaningar viktiga att hantera. För att Stockholmsregionen ska kunna fortsätta vara en motor för Sveriges och Europas konkurrenskraft krävs det att regionen ges de förutsättningar som krävs för att leda denna utveckling.

3. Förankring och övergripande villkor

För att säkerställa att underlaget uppfyller kraven i erbjudandet från regeringen samt att föreslagna åtgärder är förenliga med nationella och europeiska regelverk redovisas här Region Stockholms omhändertagande av dessa villkor.

Förankring i regionala styrdokument

De utmaningar och åtgärder som presenteras i underlaget tar sin direkta utgångspunkt i den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen. För att fånga utmaningarnas omfattning och möta regeringens riktlinjer förhåller sig underlaget även till regionens övriga bärande strategier. Hit hör *Näringslivs- och tillväxtstrategi för Stockholmsregionen*, vilken även utgör regionens strategi för smart specialisering (S3), *Life science-strategi för Stockholm-Uppsala-regionen*, *Klimatfärdplan 2050 för Stockholmsregionen* samt *Landsbygds- och skärgårdsstrategi för Stockholmsregionen*. Genom denna förankring säkerställs att åtgärderna möter identifierade strukturella regionala och lokala utmaningar.

Partnerskapsprincipen och flernivåstyre

Genomförandet av NRPP förutsätter ett fungerande flernivåstyre och en tillämpning av partnerskapsprincipen i enlighet med den europeiska uppförandekoden för partnerskap. De åtgärder som presenteras bygger på den regionala utvecklingsplanen vilken har förankrats i bred dialog med kommuner, näringsliv, akademi, statliga myndigheter och civilsamhället. En platsbaserad utveckling kräver att detta partnerskap upprätthålls genom hela processen. För att säkerställa ändamålsenliga prioriteringar förutsätts att regionerna är fortsatt delaktiga under hela den fortsatta processen.

Storregional och interregional samverkan

För att insatserna ska få avsedd effekt över administrativa gränser kommer samverkan med andra regioner att genomföras. Detta kan bland annat ske tillsammans med berörda regioner inom samarbetet i Östra Mellansverige (ÖMS) för att exempelvis stärka integrerade värdekedjor och gemensamma transportstråk. Därtill är tematisk samverkan med andra storstadsregioner såsom Västra Götalandsregionen och Region Skåne samt strategiska samarbeten inom Östersjöregionen mycket viktiga.

Övergripande villkor och horisontella principer

Samtliga föreslagna åtgärder förhåller sig till EU:s övergripande villkor och horisontella principer. Genomförandet av insatserna ska respektera EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna samt principen om att inte orsaka betydande skada (DNSH). Det innebär att satsningarna ska stödja Stockholmsregionens målsättning om nettonollutsläpp av växthusgaser senast 2045 och en accelererad övergång till en cirkulär ekonomi. Samtidigt säkerställs den sociala hållbarheten genom att åtgärderna utformas för att främja tillgänglighet, jämlikhet, jämställdhet och inkludering vilket är avgörande för en hållbar tillväxt i hela regionen.

Förenlighet med EU:s statsstödsregelverk

Alla föreslagna insatser bedöms utifrån sin förenlighet med EU:s statsstödsregelverk (Artikel 107.1 i EUF-fördraget). Åtgärderna planeras i genomförandet att primärt hanteras via den allmänna gruppundantagsförordningen (GBER) som stöd av mindre betydelse (de minimis) eller bedömas utgöra icke-ekonomisk verksamhet för att garantera full regelefterlevnad.

Beaktandet av svenska ståndpunkter (faktapromemorior)

Region Stockholm har beaktat de svenska ståndpunkterna avseende Europeiska kommissionens förordningsförslag, i enlighet med faktapromemoriorna 2025/26: FPM5, FPM6, FPM10 och FPM11. Fokus har särskilt legat på att bibehålla ett starkt territoriellt perspektiv, beakta strukturella regionala skillnader samt att utforma handlingsinriktade åtgärder som bidrar till ett resurseffektivt och träffsäkert genomförande av sammanhållningspolitiken.

4. Utmaningar och strategiska åtgärder

Kapitlet presenterar Stockholmsregionens utmaningar och de åtgärder som krävs för att möta dessa. För att skapa ett ändamålsenligt underlag benämns de efterfrågade investeringarna och interventionerna genomgående som strategiska åtgärder. Eftersom planeringsförutsättningarna i form av exempelvis budget och indikatorer ännu inte är kända har ingen prioritering av föreslagna åtgärder genomförts.

Regeringen ställer krav på att underlaget ska belysa utmaningar utifrån fyra specifika kategorier: ekonomiska, sociala, miljömässiga samt territoriella och säkerhetsmässiga. För att bredda perspektiven och undvika att satsningarna hanteras i isolerade stuprör har dessa fyra kategorier samlats i fyra tvärspektoriella och tematiska delar (delkapitel 4.1–4.4).

- **Smarta och innovativa Stockholm:** Beskriver regionens ekonomiska utmaningar, med fokus på forskning, innovation, företagens digitala omställning och globala konkurrenskraft.
- **Hållbara och cirkulära Stockholm:** Beskriver regionens miljömässiga utmaningar med inriktning på klimatomställning, cirkulär ekonomi, transportsystemets omställning, hållbar stadsutveckling och energieffektiva system.
- **Inkluderande och trygga Stockholm:** Beskriver regionens sociala utmaningar, med fokus på kompetensförsörjning, minskat utanförskap, jämlika livsvillkor och en hållbar bostadsmarknad.
- **Robusta och sammanlänkade Stockholm:** Beskriver regionens territoriella och säkerhetsmässiga utmaningar, med inriktning på resiliens, civil beredskap, robusta leveranskedjor och tillgänglighet i både tätort, landsbygd och skärgård.

Detta kapitel inleds med sammanfattande beskrivning av de fyra områdena enligt ovan följt av underliggande strukturella utmaningsområden med därtill kopplade strategiska åtgärder. För en fullständig redovisning av samtliga åtgärders koppling till specifika mål enligt Artikel 2 och 3, interventionskoder, målgrupper samt samlade resultatkedjor för de strukturella utmaningsområdena hänvisas till den separata bilagan (Bilaga 1: Detaljerad åtgärdsförteckning och resultatkedjor).

4.1 Smarta och innovativa Stockholm

För att Stockholmsregionen långsiktigt ska upprätthålla sin position som en europeiskt ledande tillväxt- och kunskapsregion och vara en motor för Sveriges konkurrenskraft är det viktigt att det regionala innovationssystemet och de strategiska forskningsstråken utvecklas och stärks. En kraftsamling kring regionens styrkeområden för smart specialisering där näringsliv, akademi, civilsamhälle och offentlig sektor samverkar för att möta komplexa samhällsutmaningar är en viktig del i detta. Vidare är en välfungerande integration i globala och europeiska värdekedjor av stor vikt för den regionala exportindustrin. Trots Stockholmsregionens starka utgångsläge måste konkurrenskraften kontinuerligt framtidsäkras, varvid förmågan att skala upp och brett tillämpa strategiskt viktiga teknologier är central.

Detta avsnitt behandlar Stockholmsregionens ekonomiska utmaningar med fokus på de strukturella hinder som påverkar innovationsförmågan och regionens konkurrenskraft. En bärande del är behovet att stärka den industriella och digitala omställningen, särskilt i små och medelstora företag (SMF) som ofta saknar resurser och strukturer för att växa och skala upp. För att lösningarna ska få effekt krävs en platsbaserad utvecklingslogik där de strategiska åtgärderna styrs av regionens specifika behov.

För att bygga vidare på Stockholmsregionens internationella konkurrenskraft och innovationsförmåga inriktas avsnittet mot fyra områden som är viktiga för Stockholmsregionens ekonomiska utveckling. En grundläggande förutsättning är att stärka näringslivets förmåga till industriell omställning och hållbara värdekedjor, samtidigt som förutsättningarna att tillämpa avancerad digital teknik förbättras. För att säkerställa att den kunskap som genereras i regionen faktiskt kommer till nytta krävs strukturer som stärker förmågan att ta steget från forskning och innovation till implementering och marknad. I detta sammanhang utgör även en otillräcklig tillgång till kapital och finansiering för skalning och internationalisering av innovativa företag ett kritiskt tillväxthinder som behöver mötas med marknadskompletterande instrument.

Ett specifikt sådant hinder är bristen på tidigt och tålmodigt riskkapital för kapitaltunga och strategiska framtidsteknologier samt kunskapsintensiva branscher. I Stockholmsregionen representeras dessa områden exempelvis av den ledande life science industrin, banbrytande utveckling inom AI och cybersäkerhet. Dessa och andra framväxande sektorer lägger grunden för inriktningen på kommande satsningar och bygger den kapacitet som krävs för att aktörer i regionen framgångsrikt ska kunna ta del av annan EU-finansiering som exempelvis Europeiska konkurrenskraftsfonden (EKF).

Utmaning 1: Otillräckliga förutsättningar för industriell omställning

Stockholmsregionens näringsliv, särskilt SMF, behöver goda förutsättningar för att genomföra en snabb hållbar industriell omställning, bygga resilienta och cirkulära värdekedjor samt fullt ut delta i internationella innovations- och industrisamarbeten. Den gröna omställningens ökade krav på resurseffektivitet och osäkrare globala leveranskedjor ställer nya krav på företagens förmåga att utveckla hållbara och cirkulära affärsmodeller. För många SMF saknas i dag tillräckliga resurser och samverkansstrukturer för att genomföra denna omställning i den takt som krävs. Om omställningen inte lyckas riskerar det att påverka både regionens internationella konkurrenskraft och den sociala och geografiska sammanhållningen då industrin är viktig för arbetsmarknaden i regionens olika delar.

Strategiska åtgärder:

- **Program för hållbar och cirkulär industriell omställning i SME:** Utveckla regionala program som stärker SMF förmåga att genomföra grön och cirkulär omställning, exempelvis genom elektrifiering, resurseffektiv produktion, cirkulära affärsmodeller och digitalt stödd produktion. Effekt: Fler företag ställer om till hållbara och resurseffektiva produktionssätt samt stärker sin konkurrenskraft i den gröna omställningen. Målgrupp: Aktörer i det regionala innovations- och företagsfrämjande ekosystemet, branschorganisationer och kluster som stöttar SMF inom tillverkningsindustri, tech och industrinära tjänster, SMF.
- **Test- och demonstrationsmiljöer för hållbar produktion och avancerad industri:** Utveckla testbäddar och demonstrationsmiljöer där företag kan testa och implementera ny produktionsteknik, exempelvis automatisering, elektrifiering, avancerade material och komponenter (inklusive halvledarrelaterade tillämpningar i industrin) samt hållbar produktion inom life science. Effekt: Snabbare implementering av ny teknik i produktion och stärkt koppling mellan forskning och industriell tillämpning. Målgrupp: Forskningsinstitut, science parks, innovationsnoder och testbäddar som tillhandahåller infrastruktur och miljöer för industriella SMF, techbolag och life science-företag.
- **Internationella industrisamarbeten och europeiska värdekedjor (inklusive halvledare):** Stärka Stockholmsregionens deltagande i europeiska industriella samarbeten och värdekedjor, särskilt inom strategiska områden som avancerad produktion, elektronik och halvledare, genom

partnerskap, matchmaking och deltagande i EU-program. Effekt: Ökad internationalisering, bättre marknadstillträde och stärkt position i europeiska värdekedjor. Målgrupp: Innovationsmiljöer, kluster och branschnätverk som samordnar och stöttar regionens industriella SMF och teknikföretag i deras internationalisering.

Utmaning 2: Otillräckliga förutsättningar för företagens digitala omställning

Stockholmsregionens ekonomi är i hög grad beroende av digital teknik, data och avancerade tjänster som finans, juridik och konsultverksamhet, men den digitala mognaden varierar kraftigt inom näringslivet. Många SMF saknar resurser, kompetens eller strukturer för att fullt ut använda digital teknik, data, AI och automatisering i sin verksamhetsutveckling. Bristande digital omställning riskerar att hämma produktivitet, innovation och investeringar. Nästa utvecklingsfas handlar i hög grad om avancerade och samhällsnära innovationer där kraven på robusthet, cybersäkerhet och långsiktigt ansvar ökar. Här är även offentlig sektor en viktig aktör. Omställningen kräver tillgång till säker digital infrastruktur, datakraft och relevanta testmiljöer.

Strategiska åtgärder:

- **Regionala program för digital transformation i små och medelstora företag:** Utveckla regionala program som stärker SMFs förmåga och kompetens att använda avancerad digital teknik såsom dataanalys, AI, automatisering och digitala plattformar i sin verksamhetsutveckling, exempelvis genom rådgivning, demonstrationsprojekt, kompetensutveckling av personal och samverkan med digitala innovationshubbar. Effekt: Ökad digital mognad och produktivitet i näringslivet samt fler företag som kan delta i digitala och datadrivna värdekedjor. Målgrupp: Digitala innovationshubbar, nätverk och regionala främjaraktörer som operativt stödjer SMF i deras digitala omställning.
- **Regionala testbäddar och noder för strategisk digital teknik:** Etablera och utveckla test- och demonstrationsmiljöer där företag kan utveckla och testa tillämpningar inom AI, cybersäkerhet, dataanalys och automatisering i samverkan med universitet, forskningsinstitut och offentliga aktörer. Effekt: Snabbare implementering av avancerad digital teknik i företag samt stärkt innovationskapacitet i regionens digitala ekosystem. Målgrupp: Forskningsinstitut, science parks och offentliga aktörer som tillhandahåller testmiljöer och stöd till innovativa SMF och teknikföretag.

- **Stärkt tillgång till dataplattformar och digitala utvecklingsmiljöer för företag:** Utveckla regional kapacitet för datadriven innovation genom investeringar i digital infrastruktur, exempelvis dataplattformar, högpresterande beräkningskapacitet och miljöer för utveckling av AI-baserade lösningar. Många av dessa insatser är dessutom mycket relevanta för hälso- och sjukvårdens samarbete med akademien och life science företag avseende hantering av hälsodata. Effekt: Förbättrade möjligheter att utveckla och testa avancerade digitala lösningar samt stärkt konkurrenskraft inom datadriven innovation. Målgrupp: Innovationsmiljöer, forskningsinstitut och branschkluster som tillgängliggör teknisk infrastruktur för startups, scaleups och SME inom dataintensiva teknologier.

Utmaning 3: Genomslag från forskning och innovation till implementering och marknad

En utmaning i Stockholmsregionen handlar om att stärka genomslaget från forskning och innovation till implementering, kommersialisering och uppskalning i näringslivet. Stockholmsregionen har ett av Europas starkaste innovationssystem med internationellt framstående universitet, forskningsinstitut, inkubatorer, science parks och investerare. Ekosystemets styrka ligger i samspelet mellan dessa aktörer och i hur kapital, kompetens och idéer cirkulerar mellan grundforskning, bolagsbyggande och internationell expansion.

Samtidigt har ekosystemet blivit mer komplext och fragmenterat, vilket kan göra det svårt för entreprenörer att hitta rätt stöd i rätt skede och för innovationer att nå marknaden. Brist på fysiska testbäddar, demonstrationsmiljöer och funktionella stöd för tekniköverföring riskerar att bromsa uppskalningen av nya företag. Detta är inte enbart ett regionalt tillväxthinder, det försvårar även utvecklingen av innovationer som är avgörande för den gröna omställningen, men också för Europas säkerhet och teknologiska suveränitet (exempelvis teknologier för dubbel användning).

Strategiska åtgärder:

- **Program för kommersialisering av forskningsbaserade innovationer:** Stärka stödet till kommersialisering av forskning genom program som kopplar samman universitet, forskningsinstitut, inkubatorer och investerare för att utveckla nya forskningsbaserade företag och innovationer. Det handlar även om ökat nyttjande av nationella och regionala innovationshubbar som tar produkter från laboratoriet till kommersialisering genom uppskalning av produktion och metodutveckling. Effekt: Fler forskningsbaserade företag och snabbare övergång från forskning till marknadsintroduktion. Målgrupp: Inkubatorer, innovationskontor vid lärosäten, science parks och andra kommersialiseringsstödande aktörer som i sin tur bygger kapacitet hos forskare, startups och spin-offs.
- **Innovationsupphandling som motor för marknadsintroduktion:** Utveckla regional kapacitet för innovationsvänlig upphandling inom strategiska områden där den offentliga sektorn kan agera tidig kund för att efterfråga och validera nya lösningar, exempelvis inom digital infrastruktur och framtidens hälso- och sjukvård. Effekt: Ökad marknadsefterfrågan på innovativa lösningar och ett snabbare, säkrare marknadstillträde för regionala tech- och life science företag. Målgrupp: Upphandlande offentliga aktörer samt innovationsplattformar och nätverk som faciliterar och underlättar marknadstillträde för innovativa SMF och startups.
- **Samverkansnoder och testmiljöer för teknik för dubbel användning och strategiska teknologier:** Etablera regionala testbäddar och samverkansnoder där civila innovationsmiljöer kan utveckla teknologier med dubbla användningsområden i direkt samverkan med kravställare och behovsägare. Effekt: En stärkt innovationskapacitet inom säkerhets- och försvarsrelaterade teknologier samt ökad kommersialiseringsgrad. Målgrupp: Innovativa SMEs, startups, industriföretag, forskningsaktörer.
- **Internationella innovationspartnerskap och superkluster:** Stärka Stockholmsregionens deltagande i strategiska europeiska innovationssamarbeten och så kallade superkluster inom de sektorer som faller under deep tech-begreppet såsom exempelvis AI, cybersäkerhet, life science och avancerad digital teknik. Effekt: Ökad internationell samverkan, bättre tillgång till testmiljöer och marknader samt stärkt global konkurrenskraft för regionens företag. Målgrupp: Science parks, regionala innovationsaktörer och

klusterorganisationer som mobiliserar och samordnar regionens företag i strategiska europeiska samarbeten.

Utmaning 4: Otillräcklig tillgång till kapital och finansiering för skalning och internationalisering av innovativa företag

Tillgången till kapital är avgörande för att innovation och entreprenörskap ska kunna omsättas i växande företag och nya arbetstillfällen.

Kapitalmarknaderna har förändrats snabbt med större fokus på lönsamhet och robusta affärsmodeller, vilket innebär särskilda utmaningar för deep tech det vill säga forskningsintensiva och kapitaltunga innovationer som ofta kräver längre tid till marknad och mer långsiktigt kapital. Även idéburna företag (till exempel ekonomiska föreningar) har svårt att passa in i traditionella riskkapitalmodeller. Bristande tillgång till tidigt kapital riskerar att bromsa kommersialisering och begränsa utvecklingen av lösningar viktiga för den gröna omställningen.

Strategiska åtgärder:

- **Regional deep tech-fond:** Etablera en regional marknadskompletterande investeringsfond för forskningsintensiva och kapitaltunga innovationer med koppling till Stockholmsregionens universitet och forskningsinstitut, med särskilt fokus på deep tech som exempelvis life science, cybersäkerhet och hållbar teknik. Effekt: Ökad tillgång till tidigt kapital för forskningsbaserade bolag, vilket stärker kommersialiseringen av forskning och möjliggör fler kunskapsintensiva företag i regionen. Målgrupp: Finansiella intermediärer, inkubatorer och innovationsmiljöer som förmedlar tillgång till kapital och bygger investeringsberedskap hos tidiga startups och deep tech-bolag.
- **Finansieringsinstrument för social innovation:** Utveckla regionala finansieringsinstrument, exempelvis mikrolån och riskkapitalmodeller, särskilt anpassade för sociala innovationer, ekonomiska föreningar och företag som löser samhällsutmaningar. Effekt: Ökad innovationskraft och företagande bland samhällsentreprenörer och idéburna aktörer. Målgrupp: Inkubatorer, innovationsplattformar och finansiella intermediärer som stöttar sociala företag, idéburen sektor och ekonomiska föreningar.
- **Internationella superklustersamarbeten för kapitalmobilisering:** Skapa en regional plattform som mobiliserar kapital genom internationella innovationsutbyten och europeiska superklustersamarbeten där Stockholmsregionens

startups, scaleups och innovativa SME kopplas samman med internationella investerare, industripartners och EU-finansieringsprogram. Effekt: Ökad förmåga för Stockholmsregionen att attrahera investeringar från större EU-program och internationella investerare. Målgrupp: Klusterorganisationer, science parks och innovationsnoder som utgör plattformar för att koppla regionens startups och SME till internationella nätverk och investerare.

4.2 Hållbara och cirkulära Stockholm

Stockholmsregionen har en fastställd ambition att nå nettonollutsläpp senast år 2045 och utgör en internationell förebild inom hållbar stadsutveckling och fossilfri kollektivtrafik. För att nå klimatmålen fullt ut krävs dock en accelererad strukturomvandling. Transportsektorn genererar i dag omkring hälften av regionens territoriella växthusgasutsläpp, medan bygg- och anläggningssektorn står för närmare 20 procent. En snabb elektrifiering av fordonsflottan, särskilt för tunga godstransporter, hämmas av akuta flaskhalsar i elnätet och brist på strategisk ladd-infrastruktur. Parallellt domineras samhällsbyggandet alltjämt av en linjär ekonomi med hög materialförbrukning, vilket kräver en snabb övergång till cirkulära affärsmodeller.

I en snabbt växande storstadsregion ökar dessutom konkurrensen om marken, vilket understryker betydelsen av en resurseffektiv, flerkärnig och transporteffektiv rumslig struktur. Klimatomställningen förutsätter att hållbarhet integreras tidigt i samhällsplaneringen och att infrastruktur, bebyggelse och tekniska försörjningssystem planeras utifrån ett sammanhållet systemperspektiv. Vidare är det viktigt att skydda och utveckla regionens grön- och blåstruktur. Genom att skapa förutsättningar för naturbaserade lösningar i både tätort och landsbygd kan samhällets motståndskraft mot extrema väderhändelser på sikt öka, samtidigt som hållbara livsmiljöer säkerställs. Detta systemperspektiv är nödvändigt för att undvika suboptimeringar och garantera att klimatomställningen går hand i hand med en fortsatt attraktiv regional utveckling.

Klimatomställningen och utvecklingen av ett resurseffektivt samhälle förutsätter att flera sammanlänkade utmaningar hanteras utifrån ett systemperspektiv. Utmaningarna och åtgärderna i kapitlet tar avstamp i detta och riktar mot en bristande omställning till en cirkulär och resurseffektiv ekonomi, vilket yttrar sig genom en låg grad av cirkularitet och innovation i samhällsbyggandet. Dessutom framhålls betydelsen av att frigöra nätkapacitet och sänka klimatavtrycket genom exempelvis energiomställning i det äldre fastighetsbeståndet. Utsläppsminskningar ställer även krav på transportsystemets elektrifiering där även hållbara urbana mobilitetsplaner (SUMP) kan vara ett viktigt ramverk för att styra transportflöden och möta den europeiska infrastrukturens krav (TEN-T) i urbana noder. Parallellt med dessa åtgärder krävs samordnade insatser och metodstöd som svarar mot ett ökat behov av klimatanpassning och flerfunktionella naturbaserade lösningar.

Utmaning 1: Bristande omställning till en cirkulär och resurseffektiv ekonomi samt låg grad av innovation i samhällsbyggandet

Att ställa om till en cirkulär ekonomi i Stockholmsregionen är viktigt då en relativt hög befolkningstäthet, höga konsumtionsnivåer och en stor byggsektor tillsammans skapar mycket stora materialflöden. Linjär användning av material ger upphov till klimatutsläpp, värdeförlust och sårbarhet i samhället varför en omställning till en cirkulär ekonomi är viktig ur alla dessa aspekter. Lokala och regionala aktörer är centrala för implementeringen av den cirkulära ekonomin, då tekniska försörjningssystem, transportinfrastruktur och näringslivskluster i hög grad hanteras på regional och lokal nivå. Bygg- och anläggningssektorn står idag för omkring 20 procent av Sveriges territoriella växthusgasutsläpp. Den snabba befolkningstillväxten driver ett kontinuerligt behov av bostäder och infrastruktur, men sektorn arbetar i hög grad utifrån en linjär affärslogik. Genom att etablera cirkulära system där resurser återanvänds lokalt minskar regionens sårbarhet för störningar i globala leveranskedjor och beredskapen stärks. Regionen har goda förutsättningar att utgöra en motor för innovation där nya cirkulära affärsmodeller kan skalas upp, men i dag saknas ofta tillräcklig kunskap och stödjande incitament för att företag, särskilt SMF, fullt ut ska kunna ställa om. För att regionen ska nå klimatmålen och kapa kritiska effektoppar i elnätet krävs samtidigt en storskalig energieffektivisering av det befintliga, äldre fastighetsbeståndet.

Strategiska åtgärder:

- **Kapacitetsbyggande och incitament för cirkulär omställning, cirkulära affärsmodeller och innovation:**
Riktade insatser och utveckling av plattformar för att öka kunskapen hos företag och andra aktörer i regionen så att de kan integrera och kommersialisera nya cirkulära affärsmodeller samt öka återanvändning och återvinning. Innefattar även insatser för att öka den cirkulära materialanvändningen i värdekedjor med stora inbäddade utsläpp, vilket även kan inbegripa offentlig och privat konsumtion. Här ingår även stöd till strategisk återanvändning och återvinning av material och produkter som identifierats som kritiska ur ett beredskapsperspektiv. Effekt: Ökad innovations- och omställningstakt som sluter regionala materialcirklar, stärker krisberedskapen, minskar växthusgasutsläppen och stärker företagens internationella konkurrenskraft. Målgrupp: Aktörer i det regionala innovations- och företagsfrämjande ekosystemet, branschorganisationer och kluster samt offentlig sektor.

- **Cirkulära principer, metodstöd och regionala innovationsplattformar i samhällsplaneringen:** Integrera cirkulära principer i regional och kommunal planering och markanvisning för att främja återanvändning av befintlig bebyggelse. Inkluderar även fortsatt utveckling av regionala innovationsplattformar (till exempel Klimatarena Stockholm) samt kompetensutveckling för att stärka beställarledets förmåga till cirkulär kravställning i upphandling. Effekt: Ett minskat behov av nya råvaror, effektivare markutnyttjande och en branschöverskridande kompetenshöjning för att genomföra en cirkulär samhällsutveckling. Målgrupp: Kommuner, regionala samhällsplanerare, offentliga upphandlare och bygg- och fastighetssektorn.
- **Pilot- och demonstrationsprojekt för materialåterbruk:** Riktat stöd till pilot- och demonstrationsprojekt i större stadsutvecklingsprojekt som testar klimatneutrala byggmetoder kombinerat med utveckling av regionala och digitala plattformar för att logistiskt samordna cirkulära materialflöden mellan olika bygg- och rivningsprojekt. Effekt: En etablerad industriell och kommersiell marknad för återbruk av byggmaterial som drastiskt minskar avfallsmängderna och koldioxidutsläppen. Målgrupp: Forskningsinstitut, testbäddar och innovationsmiljöer som samordnar pilotverksamhet med kommuner samt bygg- och fastighetsbranschen.
- **Stöd och metodutveckling för socialt hållbar energieffektivisering:** Möjliggöra stöd och metodutveckling för att få till stånd energieffektiviseringsåtgärder i äldre byggnadsbestånd, kombinerat med utveckling av modeller för hur renoveringarna kan genomföras på ett socialt hållbart sätt utan negativa konsekvenser för de boende. Effekt: Kraftigt minskad energianvändning som frigör kapacitet i elnätet, samtidigt som socioekonomisk utträngning motverkas i regionen. Målgrupp: Kommuner, fastighetsägare, allmännyttiga bostadsbolag och bostadsrättsföreningar.

Utmaning 2: Transportsystemets omställning och utbyggnad av strategisk infrastruktur

Stockholmsregionens höga befolknings- och sysselsättningsutveckling ökar trycket på transportinfrastrukturen. För att möta ökande resande- och godsbehov behöver infrastrukturen utvecklas på ett sätt som skapar ökad tillgänglighet och transporteffektivitet, samtidigt som utvecklingen styrs mot ett hållbart resande. Trots höga ambitioner hämmas omställningen av transportsystemet, i synnerhet för tunga godstransporter, av en brist på

strategiskt placerad ladd- och tankinfrastruktur med tillräcklig effekt. Denna brist förvärras av flaskhalsar i det lokala elnätet, vilket är särskilt kritiskt kring regionens större industri- och logistiknoder.

Strategiska åtgärder:

- **Samordning inför utbyggnad av ladd-infrastruktur och smarta energisystem:** Utveckla samverkansprocesser, stödstrukturer och förberedande planeringsinitiativ för att samordna utbyggnaden av ladd-infrastruktur och smarta lokala energisystem, i synnerhet vid utpekade strategiska logistiknoder. Detta för att undanröja planeringshinder och skapa förutsättningar inför framtida investeringar för att säkra kapaciteten för tunga godstransporter. Effekt: Etablerad samverkan och stödstrukturer som förkortar ledtider och underlättar tillståndsprocesser och kommunal detaljplanering. Målgrupp: Kommuner, transportmyndigheter, branschorganisationer, regionala nätägare.
- **Program för ökad samlastning och effektiv ruttplanering:** Initiera regionala program och digitala system för ökad samlastningsgrad av varor och gods samt implementering av smart stadslogistik och effektiv ruttplanering. Effekt: Ett transporteffektivt nyttjande av fordon och nätverk som minskar trängsel och klimatpåverkan. Målgrupp: Logistikaktörer, samverkansarenor för transporteffektivitet, branschorganisationer och kommuner.
- **Transporteffektivt byggande och mobilitetsstyrning (Mobility Management):** Främja en samhällsplanering som understödjer ett transporteffektivt byggande och utveckla insatser som stimulerar ökad samåkning och överflyttning till hållbara transportslag. Effekt: Överflyttning från enskilt bilresande till gång, cykel och kollektivtrafik, vilket ger ett effektivare resursutnyttjande i transportsystemet och säkerställer att regionens noder ansluts effektivt till de europeiska nätverken (TEN-T). Målgrupp: Kommuner, regionala planeraraktörer, kollektivtrafikaktörer, byggherrar och invånare.

Utmaning 3: Behov av klimatanpassning och flerfunktionella naturbaserade lösningar

Stockholmsregionen växer och konkurrensen om mark är hård, vilket utsätter grönområden och ekosystemtjänster för högt tryck. Samtidigt medför ett förändrat klimat allt svårare påfrestningar på den byggda miljön och kulturmiljöer i form av ras, skred, erosion, skyfall och värmeböljor. Länsstyrelsen har identifierat 21 specifika geografiska riskområden i länet. Att bevara, återställa och öka andelen grönytor är centralt, och ett viktigt

verktyg för detta är naturbaserade lösningar som kan förbättra dagvattenhantering, biologisk mångfald och skydda värdefull befintlig infrastruktur och bebyggelse.

Strategiska åtgärder:

- **Kartläggning, samordning och metodstöd för klimatanpassning av klimatsårbarhet i fastighets- och anläggningsbestånd:** Kartläggningar av klimatsårbarhet i befintligt bestånd och kulturmiljöer inom identifierade riskområden, kombinerat med riktat process- och metodstöd för att facilitera komplexa anpassningsåtgärder i befintlig tätortsmiljö. Effekt: Ett stärkt gemensamt kunskapsunderlag och en effektivare implementering av gemensamma naturbaserade metoder tidigt i planering och investeringsbeslut. Målgrupp: Kommunala samhällsplanerare, klimat- och miljöstrateger, samt fastighets- och markägare i samverkan.

4.3 Inkluderande och trygga Stockholm

Trots en generellt mycket hög utbildningsnivå och en stark arbetsmarknad präglas Stockholmsregionen av djupa inomregionala skillnader. Var fjärde invånare bor i områden som kännetecknas av låga inkomster och hög arbetslöshet. Denna socioekonomiska segregation, i kombination med den organiserade brottslighetens framväxt, skapar en upplevd otrygghet som hotar den sociala sammanhållningen, tilliten till samhällets institutioner och det demokratiska förtroendet. Parallellt upplever näringslivet och välfärdssektorn brist på rätt kompetens, samtidigt som stora grupper står långt ifrån arbetsmarknaden. Situationen förvärras av en dysfunktionell bostadsmarknad som direkt hämmar regionens förmåga att attrahera och behålla nödvändig arbetskraft.

Kompetensförsörjningen utgör en av de mest kritiska faktorerna för regionens framtida konkurrenskraft, välfärdens funktion och förmågan att upprätthålla en grundläggande krisberedskap. För att säkra en långsiktigt hållbar utveckling måste matchningen mellan utbildningssystemet och arbetsmarknadens faktiska behov förbättras där en ökad validering av befintlig kompetens utgör ett centralt verktyg för att i högre grad tillvarata individers kompetens och kunskaper. Att skapa jämlika och hälsofrämjande livsmiljöer förutsätter därtill ett fungerande flernivåstyre och samspel mellan civilsamhälle, kommuner och näringsliv för att bygga starka lokala nätverk.

För att främja en socialt hållbar utveckling och säkerställa regionens långsiktiga kompetensförsörjning lyfts här fem strukturella utmaningsområden. En central flaskhals för både tillväxt och välfärd är en arbetsmarknad i obalans och bristande kompetensförsörjning. Ett relaterat hinder är utanförskapet och de barriärer som förhindrar individer från att etablera sig i samhället. Denna obalans är sammankopplad med påtagliga inomregionala skillnader och ojämlika livsvillkor, vilka i sin tur riskerar att driva på en minskad tillit och ett växande utanförskap i samhället. En strukturell faktor som begränsar rörligheten på arbetsmarknaden och försvårar invånarnas etablering är en bostadsmarknad som inte möter behoven. En samordnad hantering av dessa områden är därmed avgörande för regionens fortsatta förmåga att skapa trygga och inkluderande livsmiljöer och utgör grunden för investeringar inom detta utmaningsområde.

Utmaning 1: Arbetsmarknad i obalans och bristande kompetensförsörjning

I många branscher har arbetsgivare i Stockholmsregionen svårt att hitta rätt arbetskraft, vilket hämmar tillväxten och företagens innovationsförmåga. Rätt utbildning och kompetens blir allt viktigare i hela ekonomin. Samtidigt finns det utbildningar som antingen inte är tillräckligt attraktiva för individen eller som inte fullt ut motsvarar arbetsmarknadens faktiska efterfrågan. Många människor arbetar i dag inom yrken de inte är formellt utbildade för. Här är validering ett verktyg som genom att kartlägga och bekräfta individers befintliga kompetens kan förbättra förutsättningarna för både kompetensförsörjning och karriärutveckling. Parallellt finns betydande skillnader i utbildningsresultat och arbetsmarknadsdeltagande inom regionen, vilket förstärker socioekonomiska klyftor. Att stärka kompetensförsörjningen, öka intresset för yrkesutbildningar, utveckla valideringsprocesser och förbättra matchningen är avgörande både för att upprätthålla den internationella konkurrenskraften och för att säkerställa en inkluderande arbetsmarknad. Dessutom är många företag beroende av att människor från andra delar av Sverige och världen vill flytta hit. Detta kombineras med att talang- och kompetensförsörjningen är en av de mest avgörande faktorerna för att regionen ska kunna behålla sin position som en internationellt ledande innovationsmiljö.

Strategiska åtgärder:

- **Arbetsmarknadsanpassade utbildningar och samverkansstrukturer:** Stärka kompetensförsörjningen genom arbetsmarknadsanpassade utbildningar, utbyggda system för validering av yrkeskunskaper och insatser som ökar intresset för yrkesutbildningar, särskilt inom bristyrken, inestegsjobb och nya tillväxtområden. Skapa effektiva matchningsmetoder som i större utsträckning utgår ifrån arbetsgivarnas behov som stöd för rekrytering hos exempelvis SMF. Etablera hållbara samverkansstrukturer mellan offentliga och privata aktörer, branscher och kommuner för att stödja långsiktig arbetsmarknadsintegration. Effekt: Rekrytering till bristyrken underlättas och en bättre matchning mellan arbetskraft och arbetsmarknad skapas, vilket på sikt sänker arbetslösheten bland grupper som står långt från arbetsmarknaden. Målgrupp: Utbildningsanordnare, kommuner, arbetsförmedling och branschorganisationer.
- **Strategiska kompetensplattformar och industrinära utbildningsmoduler:** Etablera regionala kompetensplattformar kopplade till styrkeområden (exempelvis halvledare, AI, life science)

med tydlig koppling till europeiska värdekedjor och partnerskap. Därtill ska industrinära utbildningsmodeller kopplade till ny teknik utvecklas i samverkan med europeiska kunskapsnätverk och standarder. Effekt: Stärkt matchning av spetskompetens, snabbare kompetensomställning i linje med teknikutvecklingen i Europa och en starkare positionering i europeiska innovations- och industrisystem. Målgrupp: Innovationsnoder, forskningsinstitut, branschorganisationer, branschkluster, testbäddar och lärosäten.

Utmaning 2: Strukturellt utanförskap och hinder för etablering på arbetsmarknaden: Stora grupper i Stockholmsregionen, särskilt i socioekonomiskt utsatta områden, står idag helt utanför arbetsmarknaden. Detta utanförskap drivs idag av komplexa faktorer som bristande grundutbildning, språkliga barriärer och ohälsa. För att stärka Stockholmsregionens sociala sammanhållning är insatser som når de individer som står längst från arbetsmarknaden och som rustar dem för studier eller arbete viktiga.

Strategiska åtgärder:

Vägar till arbetsmarknaden och egenförsörjning: Syftar till att sänka trösklarna till arbetsmarknaden genom att möta både sociala, språk- och kompetensmässiga barriärer. Åtgärden riktas särskilt mot att skapa förutsättningar för de som står långt från arbetsmarknaden, vilket inkluderar utomeuropeiskt födda (särskilt kvinnor), unga som varken arbetar eller studerar (UVAS) och långtidsarbetslösa. Här gäller det att utveckla sammanhållna stödstrukturer som kombinerar yrkesutbildning, språkpraktik, hälsofrämjande insatser och individanpassad vägledning. Genom samverkan mellan region, kommuner, civilsamhälle och myndigheter ska åtgärden minska isolering och stärka den enskildes väg mot egenförsörjning. Effekt: Minskad långtidsarbetslöshet och ökad social inkludering, vilket stärker samhällstilliten och minskar inomregionala klyftor. Målgrupp: Aktörer inom civilsamhälle, idéburen sektor, kommuner och samordningsförbund.

Utmaning 3: Minskad tillit och växande utanförskap

Stockholmsregionen fortsätter att växa, men sociala och ekonomiska faktorer kopplade till exempelvis utbildningsnivå och levnadsvillkor kan påverka människors möjlighet att leva fullgoda liv och deras syn på samhället. En förutsättning för en sammanhållen region är att invånare känner tillit och har möjlighet att påverka sin livssituation. I dag skiljer sig engagemanget i samhällsutveckling och civilsamhälle mellan olika områden. Minskad tillit, segregation och växande utanförskap utgör ett hot mot den sociala sammanhållningen och det demokratiska förtroendet, vilket på sikt kan skada regionens attraktivitet och näringslivsklimat. Dessutom finns det utmaningar på grund av organiserad brottslighet och dess systemhotande följder, vilket kan leda till minskad trygghet och ett lägre samhällsengagemang.

Strategiska åtgärder:

- **Främja ett starkt civilsamhälle och föreningsliv:** Stärka och främja civilsamhället och föreningslivet som arbetar med frågor som folkbildning, trygghetsskapande insatser, digitalt utanförskap, mångfald och inkludering. Åtgärden ska bidra till en starkare samverkan mellan aktörer i regionen för att samordna resurser och initiativ samt öka tillgängligheten och deltagandet i kulturliv, folkbildning och föreningsliv. Effekt: Stärkta organisationer, ökad kunskapsspridning och utvecklad samverkan som bygger social sammanhållning och institutionell tillit. Målgrupp: Civilsamhällesaktörer, kommuner, lärosäten, näringsliv och regionens invånare.
- **Främja socialt hållbar stads- och bostadsutveckling:** Stödja utvecklingen av metoder för inkluderande och trygga livsmiljöer, med fokus på tillgång till service, grönområden och mötesplatser. Skapa livsmiljöer som uppmuntrar till och stödjer fysisk aktivitet, rekreation och välbefinnande för att ge förutsättningar för en god folkhälsa. Effekt: Förbättrade närmiljöer, ökad trygghet och på sikt mer jämlika levnadsvillkor och ökad trivsel för invånarna. Målgrupp: Kommuner, stadsplanerare, byggaktörer och invånare.

Utmaning 4: Inomregionala skillnader och livsvillkor

Stockholmsregionen präglas av inomregionala skillnader mellan olika bostadsområden gällande exempelvis livsvillkor, skolresultat, valdeltagande, andel utrikesfödda, inkomst, hälsa och tillgång till arbete. Var fjärde invånare bor i områden som kännetecknas av sårbara livsvillkor. Bostadsutbudet varierar över länet, områden med sårbara livsvillkor domineras av upplåtelseformen hyresrätt, medan områden med goda livsvillkor i högre grad har en blandning av olika upplåtelseformer och bostadstyper. Därtill finns geografiska skillnader i tillgången till välfärdstjänster, samhällsservice, kultur, föreningsliv, idrott samt rekreation och friluftsliv. Dessa geografiska skillnader i livsvillkor bidrar till segregation, vilket påverkar människors förutsättningar och möjligheter i livet, inte minst när det gäller skolgång och etablering på arbetsmarknaden.

Strategiska åtgärder:

- **Samordnade arbetssätt för utjämnade livsvillkor:** Etablera samordnade arbetssätt och strukturer för samverkan mellan kommuner, region, statliga myndigheter och civilsamhälle samt utveckla kunskapsunderlag och indikatorer för att följa livsvillkor och ojämlikhet geografiskt. Genomföra riktade insatser i områden med sårbara livsvillkor kopplat till exempelvis skolresultat, arbetsmarknadsintegration, folkhälsa, trygghet och tillgång till välfärdstjänster. Effekt: Resurser och investeringar riktas i högre grad och med ökad träffsäkerhet till de områden och grupper som har störst behov, vilket bryter strukturella hinder för inkludering. Målgrupp: Kommuner, Region Stockholm, statliga myndigheter, civilsamhället samt invånare i områden med sämre livsvillkor.

Utmaning 5: En bostadsmarknad som inte möter behoven

Sammantaget bidrar brist på bostäder, ett otillräckligt utbud för att möta olika behov och en begränsad tillgång till trygga och hälsofrämjande livsmiljöer till att bostadsmarknaden inte möter invånarnas förutsättningar och regionens långsiktiga behov. Situationen förvärras av en demografisk utveckling med en alltmer åldrande befolkning, vilket markant ökar regionens framtida vårdbehov. En strukturomvandling som kommer att kräva en omfattande rekrytering till välfärdssektorn. Vilket särskilt påverkar utsatta grupper med svagare ekonomiska förutsättningar, begränsade nätverk och särskilda behov. Detta kan också bidra till strukturell hemlöshet och brist på stabila boendelösningar. Bostadsbristen försvårar även kompetensförsörjningen genom att begränsa möjligheten att attrahera och behålla arbetskraft, vilket påverkar Stockholmsregionens attraktivitet och konkurrenskraft negativt.

Strategiska åtgärder:

- **Innovativa finansierings- och boendemodeller för en mer inkluderande bostadsmarknad:** Testa och skala upp innovativa finansieringslösningar, affärsmodeller och upplåtelseformer (exempelvis delat boende, hyrköp, byggemenskaper och sociala kontrakt) i samverkan mellan offentlig och privat sektor. Målet är att sänka trösklarna in på bostadsmarknaden och möjliggöra bostäder i fler prislägen som möter en bredare målgrupp, inklusive behoven hos en äldre befolkning. Effekt: Fler hushåll får snabbare tillgång till bostad, inträdesbarriärerna minskar strukturellt och ett mer varierat, behovsanpassat bostadsutbud skapas. Målgrupp: Kommuner, offentliga bostadsbolag, samverkansarenor och branschorganisationer för fastighetsutveckling.
- **Strukturella insatser för ökad rörlighet och strategisk kompetensförsörjning:** Utveckla samverkansprojekt och incitament för att aktivt underlätta flyttkedjor och skapa ett mer effektivt nyttjande av det befintliga bostadsbeståndet. Åtgärden syftar även till att stärka kopplingen mellan bostads- och kompetensförsörjning genom samverkansmodeller där tillgång till bostäder underlättar och möjliggör rekrytering till bristyrken. Effekt: Ett bättre nyttjande av det befintliga bostadsbeståndet, minskad trångboddhet samt en bostadsmarknad som aktivt stödjer arbetsmarknadens behov och säkrar regionens kompetensförsörjning. Målgrupp: Kommuner, allmännyttiga bostadsbolag, arbetsgivarorganisationer och utbildningsaktörer.
- **Stärkt regional kapacitet, datadelning och metodutveckling för strategisk bostadsförsörjning** Bygga regionala plattformar för datadelning, behovsanalyser och uppföljning, samt finansiera kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte mellan aktörer. Innefattar även metodstöd för att utveckla gemensamma arbetssätt kring mer flexibel och effektiv lokalanvändning utifrån ändrade demografiska och samhällsliga behov. Effekt: Bättre beslutsunderlag, mer träffsäkra insatser, ett optimerat och resurseffektivt nyttjande av befintliga lokaler samt en effektivare och mer samordnad planering över kommungränserna. Målgrupp: Planerande myndigheter, Region Stockholm och kommuner.

4.4 Robusta och sammanlänkade Stockholm

I ett säkerhetspolitiskt osäkert läge ställs nya och omedelbara krav på samhällets motståndskraft. Som Sveriges politiska och ekonomiska centrum har Stockholmsregionen en avgörande strategisk betydelse, men regionen uppvisar samtidigt betydande sårbarheter. Försörjningsförmågan av livsmedel är mycket låg, regionen rymmer 23 procent av landets befolkning men endast 3 procent av Sveriges jordbruksmark. Beroendet av externa leveranskedjor och kritisk infrastruktur (vatten, el och digitala nät) gör samhället känsligt för avbrott. Därtill krävs omfattande insatser för att överbrygga regionens perifera europeiska läge genom att stärka den internationella tillgängligheten via Arlanda flygplats, strategiska hamnar och järnvägar. Även regionens vidsträckta landsbygd och skärgård hämmas av bristande digital och fysisk konnektivitet, vilket försvårar lokalt företagande. De strategiska åtgärderna i detta kapitel syftar till att framtidssäkra logistiknoder, stärka den civila beredskapen, etablera resilienta lokala ekonomier och koppla samman regionens unika civila tech-sektor med behov av teknik med dubbla användningsområden.

I ett osäkrare geopolitiskt omvärldsläge ställs nya och skärpta krav på huvudstadsregionens civila beredskap och förmåga att stå emot samhällsstörningar. En hög grad av resiliens kräver att hela regionens geografi tas tillvara, där starka kopplingar mellan den täta staden och de perifera landsbygds- och skärgårdsmiljöerna är av central betydelse. Dessa miljöer bär inte bara unika natur och kulturvärden utan utgör även strategiska noder för den regionala produktionen av livsmedel, bioenergi och andra kritiska insatsvaror. Genom att stärka de lokala ekonomierna och bygga robusta leveransstrukturer tryggas både den territoriella sammanhållningen och hela Stockholmsregionens försörjningsberedskap.

I syfte att stärka den territoriella sammanhållningen och samhällets motståndskraft krävs ett samlat grepp kring fyra strukturella utmaningsområden. För att trygga regionens beredskap och konkurrenskraft behöver näringslivets resiliens och den internationella tillgängligheten stärkas, samtidigt som kapaciteten i den tekniska basförsörjningen och infrastrukturen måste framtidssäkras mot kriser och klimatförändringar. Därtill krävs riktade åtgärder för att överbrygga strukturella hinder i landsbygd och skärgård för att skapa livskraftiga lokala ekonomier, liksom strategiska investeringar för att minska sårbarheten genom en ökad försörjningsförmåga i livsmedelssystemet och det gröna näringslivet. Sammantaget bildar dessa fyra områden ramverket för investeringar och åtgärder för att stärka hela Stockholmsregionens robusthet.

Utmaning 1: Sårbarhet i näringslivets resiliens och begränsad internationell tillgänglighet i en perifer region

Stockholmsregionen utgör ett av Europas mest kunskapsintensiva näringslivsekosystem med starka miljöer inom avancerad teknik, life science och tjänsteinnovation. Som Sveriges huvudstadsregion har regionen kritiska funktioner av vital betydelse för landet. I ett osäkert geopolitiskt läge ökar kraven på att regionens ekonomi, infrastruktur och digitala system ska vara robusta. Trots framstående spetskompetens med stor potential för teknik med dubbla användningsområden är kopplingarna mellan det civila innovationssystemet och behovsägare inom totalförsvaret och krisberedskap svaga. Många små och medelstora företag saknar i dag de strukturer som krävs för att fullt ut bidra till samhällets beredskap och integreras i resilienta europeiska leverantörskedjor.

Samtidigt utgör Stockholmsregionens perifera geografiska läge en strukturell utmaning. I linje med den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen är ett ökat fokus på internationell tillgänglighet avgörande för regionens konkurrenskraft, export och förmåga att attrahera talang. För att upprätthålla strategiska varuflöden och stärka beredskapen krävs att regionens internationella noder utvecklas och integreras i de europeiska transportnätverken.

För att möta dessa utmaningar behövs strategiska insatser som mobiliserar näringslivsekosystemet och stärker den regionala kapaciteten. Genom att investera i samverkansstrukturer, testmiljöer och logistisk systemplanering läggs den nödvändiga grunden för att svenska aktörer därefter ska ha förutsättningar att framgångsrikt konkurrera om andra EU-medel, som exempelvis Europeiska konkurrenskraftsfonden (EKF) och Fonden för ett sammanlänkat Europa (CEF).

Strategiska åtgärder:

- **Regionalt cybersäkerhetskluster samt innovationsnoder för civil beredskap och teknik med dubbla användningsområden:** Utveckla ett internationellt konkurrenskraftigt cybersäkerhetskluster samt etablera och stärka regionala innovationsnoder där det samlade innovationsekosystemet (akademi, institut och offentliga aktörer) kan samarbeta för att utveckla och testa teknologier för säkerhet och krisberedskap i samverkan med kravställare inom totalförsvaret. Effekt: Stärkt innovationskapacitet inom försvarsrelaterade teknologier och ett ökat deltagande från regionala aktörer i europeiska innovations- och säkerhetsprogram. Målgrupp: Innovationsnoder, forskningsinstitut, science parks och klusterorganisationer som i sin tur stöttar startups,

forskningsbaserade bolag och innovativa SMF inom säkerhet och resiliens.

- **Kapacitetsbyggande för resilienta värdekedjor och strategisk omställningsförmåga i näringslivet:** Utveckla regionala program, förmedlade via regionens innovations- och företagsfrämjande ekosystem för att stärka små och medelstora företags kapacitet att integreras i robusta leverantörskedjor inom strategiska sektorer. Insatsen syftar till att systematiskt öka näringslivets förmåga att ställa om produktion och logistik vid kriser eller störningar. Effekt: Starkare regionala leverantörsekosystem, ökad robusthet i kritiska värdekedjor samt en generellt förbättrad krisberedskap. Målgrupp: Aktörer i det innovations- och företagsfrämjande systemet, regionala branschorganisationer och samverkansplattformar som arbetar kapacitetshöjande mot SMF inom industri, tech och avancerade tjänster.
- **Strategisk systemutveckling för stärkt internationell tillgänglighet och robusta transportnoder:** Genomföra systemstärkande insatser, kapacitetsbyggande samverkan och strategisk digital utveckling av regionens internationella noder (Arlanda flygplats, järnvägskorridorer och Östersjöregionens hamnar) i syfte att optimera logistikflöden och förbereda systemen för framtida europeisk utveckling och resiliens. Effekt: Starkare internationella transportnätverk, förbättrad tillgång till europeiska marknader och säkrade varuflöden för aktörer i Stockholmsregionen. Målgrupp: Regionala utvecklingsaktörer, transportmyndigheter, akademi och strategiska logistikkluster där samverkan sker på systemnivå.
- **Innovationsupphandling för säker och resilient infrastruktur:** Utveckla funktionella strukturer och bygga kapacitet inom regionens innovationsmiljöer för att underlätta och främja innovationsvänlig offentlig upphandling inom strategiska områden som cybersäkerhet, digital infrastruktur och krisberedskap. Effekt: Skapandet av en första hemmamarknad för nya lösningar som tryggar samhällets basfunktioner, samt en drivkraft för teknologier som snabbt stärker samhällets säkerhet och resiliens. Målgrupp: Upphandlande offentliga aktörer samt innovationsplattformar, inkubatorer och nätverk som underlättar marknadstillträde och testmöjligheter för startups, scaleups och innovativa SMF.

Utmaning 2: Begränsad tillgänglighet och infrastruktur i landsbygd och skärgård

Stockholmsregionen har en av världens största skärgårdar och vidsträckta landsbygdsområden. Ett av de största strukturella hindren för utveckling i dessa geografier är den bristande tillgängligheten. Det är mycket angeläget att öka möjligheterna för befolkningen och företagen att nå och ta del av utbudet i regionens serviceorter och tätorter. Samtidigt är det kritiskt att övriga delar av regionen, Sverige och världen kan ta del av landsbygdens och skärgårdens erbjudanden. För att denna utveckling ska ske på ett hållbart sätt krävs dock en medveten styrning av var och hur regionen växer. Utmaningen ligger i att en oplanerad utglesning och en framväxande spridd bebyggelse riskerar att leda till ineffektiva infrastrukturlösningar som också kan vara ett hot mot unika naturvärden. Samtidigt har de lokala ekonomierna i dessa perifera lägen en begränsad robusthet, låg skalbarhet och hög sårbarhet, ofta med ett tungt säsonsberoende. Då fysisk infrastruktur är svår att realisera är en utökad digital tillgänglighet och strategisk planering av noder avgörande för att reducera isolering och bygga kapacitet.

Strategiska åtgärder:

- **Strategisk nodplanering och digital tillgänglighet för attraktiva lokalsamhällen:** Stödja kommuner och regionala aktörer att aktivt styra bebyggelseutveckling till utpekade noder (kärnöar och serviceorter) för att skapa bärkraftigt underlag för service. Detta kombineras med kapacitetsbyggande insatser för utbyggd digital infrastruktur och digitala välfärdslösningar i syfte att överbrygga geografiska avstånd. Effekt: Ett resurseffektivt utnyttjande av mark som skyddar naturvärden, samtidigt som de strukturella förutsättningarna för boende och näringsliv drastiskt förbättras via ökad digital tillgänglighet. Målgrupp: Kommuner, regionala samhällsplanerare och offentliga aktörer i landsbygd och skärgård.
- **Kapacitetsbyggande och regionala företagsstödjande nätverk för förenklade regelverk:** Etablera och stärka regionala, företagsstödjande nätverk och främjarsystem som gemensamt bygger upp strukturer för att ge näringslivet i perifera lägen tydligare vägar in, utbyggda digitala tjänster och riktad rådgivning som sänker trösklarna för företagande. Effekt: En minskad administrativ börda som direkt möjliggör fler etableringar, minskat säsonsberoende och ökad skalbarhet för det lokala näringslivet. Målgrupp: Regionala företagsfrämjande aktörer, nyföretagarcentrum, lokala branschnätverk och kommuner som i sin tur stöttar SMF i landsbygd och skärgård.

Utmaning 3: Låg försörjningsförmåga och sårbarhet i livsmedelsförsörjningen

Stockholmsregionen är i mycket hög grad beroende av inflöden utifrån. Regionen innefattar hela 23 procent av landets befolkning, men endast 3 procent av Sveriges jordbruksmark. Denna obalans skapar ett stort beroende av globala leveranskedjor och gör regionen akut sårbar vid plötsliga störningar. Om inte innovationskraften inom det gröna näringslivet, den regionala produktionen av livsmedel och värdekedjorna för kritiska insatsvaror stärks, riskerar regionen att stå med en farligt låg försörjningsberedskap.

Strategiska åtgärder:

- **Kapacitetsbyggande för ett resilient livsmedelssystem och bioekonomi:** Utveckla program och stödstrukturer, förmedlade via Stockholmsregionens innovationsmiljöer och branschnätverk för att underlätta omställningen till resurseffektiva och klimatanpassade produktionslösningar samt utveckla starkare regionala värdekedjor för kritiska insatsvaror och bioekonomi. Effekt: Stärkt robusthet och anpassningsförmåga i livsmedelssystemet samt en generellt mindre insatsberoende produktion. Målgrupp: Stockholmsregionala klusterorganisationer, innovationsmiljöer inom gröna näringar, branschnätverk och FoI-aktörer.
- **Innovation och offentlig upphandling av närproducerat:** Främja samordning av lokala initiativ och bredda marknaden genom att stödja och utbilda offentliga upphandlare att strategiskt öka upphandlingen av lokalt producerade livsmedel samt ge stöd via innovationsmiljöer för utveckling av ny förädlingsteknik (till exempel hybridproduktion). Effekt: Säkrare regional försörjningsberedskap, ökad innovationsgrad i förädlingsledet och en stärkt institutionell marknad för närproducerat. Målgrupp: Offentliga upphandlare på kommunal och regional nivå, testbäddar och innovationsmiljöer för livsmedelsteknik.

Utmaning 4: Resiliens mot samhällsstörningar och sårbarhet i teknisk basförsörjning

Stockholmsregionens tekniska basstrukturer (el, energi, vatten, digitala nät) och godstransporter saknar tillräcklig redundans för att möta klimatförändringar och plötsliga kriser utan att drabbas av kritiska avbrott. Ett infrastrukturavbrott inom dessa områden får omedelbara konsekvenser för samhällsviktig verksamhet såsom vård, kollektivtrafik och hushållens basala funktioner.

Strategiska åtgärder:

- **Systemutveckling för inbyggd beredskap och klimatanpassning i kritisk infrastruktur:** Stödja samverkansprojekt och kapacitetsstärkande systemutveckling – såsom smarta nät, digital övervakning av VA-system och gemensamma naturbaserade klimatanpassningsinsatser för att skydda särskilt utsatta vård-, omsorgs- och transportmiljöer i regionen. Effekt: En systematisk kapacitetshöjning som säkerställer att kritisk infrastruktur kan upprätthållas under fredestida kriser och extremväder. Målgrupp: Kommuner, Region, offentliga nätägare och strategiska infrastrukturhållare.
- **Program och testmiljöer för säker och resilient samhällsinfrastruktur (OT/Cyber):** Genomföra kapacitetshöjande program och etablera regionala testbäddar där akademi, innovationsmiljöer och offentlig sektor kan samverka för att utveckla och testa nya lösningar för digital redundans och OT-säkerhet för driftoperatörer inom energi, VA och transport. Effekt: Minskad sårbarhet för cyberangrepp och en snabbare utveckling av tekniska lösningar som bygger in säkerhet i samhällets basstrukturer. Målgrupp: Forskningsinstitut, innovationsnoder, akademi och offentliga aktörer som samverkar för att stärka driftoperatörer av kritisk infrastruktur.
- **Digitalisering av godsflöden och regionala program för transporteffektivitet:** Utveckla regionala program och plattformar förmedlade via regionens innovations- och logistikkluster för att påskynda digitaliseringen av logistik och godsflöden, optimera stadslogistik samt stödja utvecklingen av säkrare och mer resilienta leveransnätverk. Effekt: Högre transporteffektivitet, optimerade godstransporter vid systemstörningar och stärkt strukturell motståndskraft hos transportköpare och småföretag. Målgrupp: Logistikkluster, samverkansarenor för transporteffektivitet, branschorganisationer och kommuner.

5. Finansieringsinriktning och synergier

Sammanhållningspolitiken är ett strategiskt instrument för att möta de komplexa och strukturella utmaningarna i Stockholmsregionen. För att investeringarna ska ge avsedd effekt krävs en platsbaserad utvecklingslogik där insatserna anpassas efter regionens specifika behov och styrkeområden, detta då det primärt är på den regionala och lokala nivån som omställningskapacitet och innovationskraft byggs upp. Genom att bygga regional kapacitet skapas förutsättningar för regionens aktörer att också framgångsrikt kunna konkurrera om medel från kommissionens direkt förvaltade fonder som exempelvis den framtida Europeiska konkurrenskraftsfonden (EKF) samt det kommande ramprogrammet för forskning (FP10).

Ett särskilt fokus i finansieringsinriktningen ligger på att adressera de marknadsgap som identifierats rörande bristen på riskvilligt kapital i tidiga skeden, det så kallade scaleup-gapet. Analyser visar att europeiska Tech-företag ofta lämnar unionen efter A- och B-rundor på grund av finansiella begränsningar i scaleup-fasen, då uppemot 80 procent av scaleup-kapitalet i EU i dag kommer från investerare i tredje land. Detta utgör ett kritiskt tillväxthinder för forskningsintensiva företag inom strategiska områden som Deep Tech, cybersäkerhet och artificiell intelligens.

Genom att använda sammanhållningspolitikens medel för att inrätta marknadskompletterande finansieringsinstrument och riskdelning, likt Stockholmsfonden som förvaltas av Trio Impact Invest, kan regionen bidra till att innovativa bolag ges förutsättningar att växa och stanna kvar i Stockholm och Europa i stället för att söka kapital på marknader utanför EU.

För att denna tillväxtpotential ska kunna realiseras behöver kapitalmobilisering gå hand i hand med en strategisk kompetensförsörjning och robusta samhällssystem. Utmaningar kopplade till exempelvis matchning av kompetens och en ansträngd bostadsmarknad påverkar i dag förutsättningarna för det forskningsintensiva näringslivet. Sammanhållningspolitikens investeringar kan här fungera som en viktig katalysator för att möta dessa utmaningar och frigöra nya synergier. Genom att marknadskompletterande finansiering, kompetensutveckling och grön omställning samverkar i Stockholmsregionen skapas spridningseffekter som på sikt kan stödja både Sveriges teknologiska suveränitet och Europas samlade konkurrenskraft.

6. Principiella medskick och genomförande

Region Stockholm ställer sig bakom de gemensamma ståndpunkter som Sveriges 21 regioner har enats om avseende utformningen av den kommande partnerskapsplanen (NRPP). För att sammanhållningspolitiken ska förbli effektiv och legitim förutsätts att den vilar på en platsbaserad utvecklingslogik och styrs av regionala utmaningar och behov.

Säkrat regionalt inflytande genom regionala kapitel

Regionerna understryker att regional allokering och regionala prioriteringar av medel på NUTS 2-nivå är helt avgörande för att fånga territoriella skillnader och möjliggöra en träffsäker platsbaserad prioritering. Den modell som förordas för att säkerställa detta är via regionala kapitel eller program, vilket historiskt har fungerat väl för aktörerna i regionerna och gynnat hela Sveriges sammanhållning och utveckling. Genomförandet av regionala kapitel eller program bör ske i ett brett partnerskap i överensstämmelse med partnerskapsprincipen, byggt på erfarenheter från de Strategiska partnerskapen. Eftersom EU:s förordningar och långtidsbudget är under förhandling och då den slutgiltiga myndighetsgemensamma formeringen av planen kvarstår kan de formella kraven för regionala kapitel enligt EU-kommissionens riktlinjer i nuläget inte uppfyllas fullt ut. Föreliggande strategiska underlag kan dock utgöra en inriktning som i efterhand kan kompletteras till ett formellt regionalt kapitel för Stockholmsregionen i NRPP.

Delaktighet i den fortsatta processen

Ett reellt regionalt inflytande över planens slutgiltiga innehåll och genomförande behöver säkerställas. Prioritering av åtgärder bör ske i nära samverkan mellan regeringen, regionerna och berörda myndigheter när de formella förutsättningarna är på plats. För att principen om flernivåsstyre med en nedifrån och upp-strategi ska fungera fullt ut förutsätts att regionerna ges insyn och förblir delaktiga i hela processen fram till slutligt antagande av NRPP. En ökad centralisering i NRPP-processen, riskerar att minska träffsäkerheten i insatserna genom att bortse från de skilda strukturer och behov som präglar landets olika delar.

Ett prestationsbaserat genomförande som inte hämmar innovation

Den nya prestationsbaserade genomförandemodellen förutsätter att den nationella nivån tar ett ökat ansvar genom att bära den finansiella risken. Ett genomförande av NRPP bygger på att lokala och regionala aktörer bistår med medfinansiering. Om den finansiella risken läggs på regionala och lokala projektägare skapas en överhängande risk för att komplexa, men strategiskt viktiga satsningar, väljs bort till förmån för säkrare och enklare projekt. Detta motverkar EU:s mål om spetskompetens och förnyelse.

En fördelningsnyckel som speglar faktiska utmaningar

Slutligen understryker Region Stockholm vikten av att den framtida fördelningsnyckeln för medel utformas så att den speglar faktiska socioekonomiska utmaningar. I EU-kommissionens förslag mäts variabeln för "befolkning i risk för fattigdom eller social utestängning" enbart i

landsbygdsområden. Att exkludera utmaningar i urbana miljöer från beräkningsgrunden ger en felaktig bild av verkligheten i en växande huvudstadsregion där fattigdom och socialt utanförskap främst är ett urbant problem. Fördelningsnyckeln behöver justeras så att medel tilldelas i relation till faktiska utmaningar oavsett geografi.

7. Referenser och underlag

Europeiska kommissionen och Europeiska unionen

- Europeiska kommissionen (2025). Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska fonden för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, jordbruk och landsbygd, fiske och sjöfart, välbefinnande och säkerhet för perioden 2028–2034 (KOM 565 slutlig).
- Europeiska kommissionen (2025). Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av en utgiftsspårings- och prestationsram för budgeten samt andra övergripande regler för unionens program och verksamheter (KOM 545 slutlig).
- Europeiska kommissionen (2025). Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska konkurrenskraftsfonden (KOM 555 slutlig).
- Europeiska kommissionen (2025). Förslag till förordning om Europeiska regionala utvecklingsfonden och Sammanhållningsfonden (KOM 552 slutlig).
- Europeiska kommissionen (2025). Förslag till förordning om Europeiska socialfonden (KOM 558 slutlig).
- Europeiska kommissionen och Tillväxtverket (2024). The scale-up gap: Financial market constraints holding back innovative firms in the European Union.

Regeringskansliet och statliga myndigheter

- Regeringskansliet (2026). Erbjudande till regionerna och Gotlands kommun att ta fram underlag inför framtagandet av Sveriges nationella och regionala partnerskapsplan för perioden 2028–2034 (LI2026/00120).
- Regeringskansliet (2026). Uppdrag att föreslå åtgärder som kan ingå i Sveriges nationella och regionala partnerskapsplan för perioden 2028–2034 (LI2026/00118).
- Regeringskansliet (2025). Faktapromemorior gällande EU-kommissionens förordningsförslag för nästa fleråriga budgetram (2025/26: FPM5, FPM6, FPM10, FPM11).
- Tillväxtverket (2025). Remissvar – EU-kommissionens förslag till en konkurrenskraftsfond för perioden 2028–2034 (Ä 2025–2396).
- Tillväxtverket (2025). Remissvar – Genomföranderamverket.
- Tillväxtverket (2025). Remissvar – Nationella och regionala partnerskapsplanen (NRPP).

Region Stockholm: Strategier och styrdokument

- Region Stockholm (2026). Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, Europas mest attraktiva och hållbara storstadsregion – att bo, leva och verka i. Antagandehandling, maj 2026.
- Region Stockholm (2025). Läget i Stockholmsregionen 2025 – Uppföljning av den regionala utvecklingsplanen.

- Region Stockholm (2025). Yttrande över Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordningar för perioden 2028–2034... (RS 2025-0990).
- Region Stockholm (2025). Yttrande över Europeiska kommissionens förslag till en europeisk konkurrenskraftsfond... (RS 2025-1090).
- Region Stockholm (2021). Näringslivs- och tillväxtstrategi för Stockholmsregionen (RS 2020-0780).
- Region Stockholm (2026). Life science-strategi för Stockholm-Uppsala-regionen (RS 2025-0671).
- Region Stockholm (2019). Klimatfärdplan 2050 för Stockholmsregionen (Rapport 2019:02).
- Region Stockholm (2019). Innovationsstrategi för Region Stockholm (RS 2019-0672).
- Region Stockholm (2019). Forsknings-, utbildnings- och utvecklingsstrategi (RS 2019-0750).
- Region Stockholm (2018). Landsbygds- och skärgårdsstrategi för Stockholmsregionen.

Region Stockholm: Kunskapsunderlag och handlingsplaner

- Region Stockholm (2025). Klimatläget i Stockholmsregionen – Kontrollstation 2025.
- Region Stockholm (2024). Stockholmsregionen i Sveriges ekonomiska geografi – Vad säger forskningen och vad visar data över utveckling och nuläge?
- Region Stockholm (2020). Det globala Stockholm – En kartläggning av multinationella företag med huvudkontor i Norden och Stockholmsregionen.
- Region Stockholm (2019). Export och globala värdekedjor.
- Region Stockholm. Handlingsplan för en starkare cybersäkerhetsindustri.
- Region Stockholm. Handlingsplan för hållbar stadsutveckling.
- Region Stockholm. Handlingsplan för hållbar och cirkulär produktion.
- Region Stockholm. Handlingsplan Hälsodata.
- Region Stockholm. Handlingsplan Precisionsmedicin.
- Region Stockholm. Handlingsplan Kliniska prövningar.

Bilaga 1: Detaljerad åtgärdsförteckning och resultatkedjor

(Territoriell dimension för samtliga åtgärder: Stockholmsregionen).

Smarta och innovativa Stockholm

Utmaning 1: Otillräckliga förutsättningar för grön industriell omställning och hållbara värdekedjor

Beskrivning: Stockholmsregionens näringsliv har en nyckelroll i klimatomställningen, men många små och medelstora företag saknar resurser och strukturer för att ställa om produktionen och integreras i hållbara, resilienta europeiska värdekedjor.

Samlad resultatkedja

- **Prestation (Output):** Program för industriell omställning, testbäddar för hållbar produktion och plattformar för internationella samarbeten etableras.
- **Effekt kort sikt:** Företag, särskilt SME, ökar sin kunskap, testar ny produktionsteknik och etablerar nya europeiska industriella kontakter.
- **Effekt medellång sikt:** Snabbare implementering av ny grön teknik i produktion och en starkare, oberoende position i europeiska värdekedjor och superkluster.
- **Önskat sluttillstånd:** Ett mer resilient och internationellt konkurrenskraftigt näringsliv i Stockholmsregionen som leder den gröna industriella omställningen.
- **Mål i Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan:** Mål 9 (Stockholmsregionen har ett resilient och internationellt konkurrenskraftigt näringsliv).

Åtgärd 1A: Program för hållbar och cirkulär industriell omställning i SME

- **Syfte:** Utveckla regionala program som stärker små och medelstora företags förmåga att genomföra grön och cirkulär omställning, exempelvis genom elektrifiering, resurseffektiv produktion, cirkulära affärsmodeller och digitalt stödd produktion.
- **Effekt:** Fler företag ställer om till hållbara och resurseffektiva produktionssätt samt stärker sin konkurrenskraft i den gröna omställningen.
- **Målgrupp:** Aktörer i det regionala innovations- och företagsfrämjande ekosystemet, branschorganisationer och kluster som stöttar SME inom tillverkningsindustri, tech och industrinära tjänster.

- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(ii). Sekundärt: 3(a)(v).
- **Interventionskod:** Primär: 063. Sekundär: 064.

Åtgärd 1B: Test- och demonstrationsmiljöer för hållbar produktion och avancerad industri

- **Syfte:** Utveckla testbäddar och demonstrationsmiljöer där företag kan testa och implementera ny produktionsteknik, exempelvis automatisering, elektrifiering, avancerade material och komponenter (inklusive halvledarrelaterade tillämpningar i industrin) samt hållbar produktion inom life science.
- **Effekt:** Snabbare implementering av ny teknik i produktion och stärkt koppling mellan forskning och industriell tillämpning.
- **Målgrupp:** Forskningsinstitut, science parks, innovationsnoder och testbäddar som tillhandahåller infrastruktur och miljöer för industriella SMF, techbolag och life science-företag.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(v). Sekundärt: 3(a)(ii).
- **Interventionskod:** Primär: 063. Sekundär: 077.

Åtgärd 1C: Internationella industrisamarbeten och europeiska värdekedjor

- **Syfte:** Stärka Stockholmsregionens deltagande i europeiska industriella samarbeten och värdekedjor, särskilt inom strategiska områden som avancerad produktion, elektronik och halvledare, genom partnerskap, matchmaking och deltagande i EU-program.
- **Effekt:** Ökad internationalisering, bättre marknadstillträde och stärkt position i europeiska värdekedjor.
- **Målgrupp:** Klusterorganisationer, branschnätverk och innovationsmiljöer som samordnar och stöttar regionens industriella SMF och teknikföretag i deras internationalisering.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(ii). Sekundärt: 3(a)(v).
- **Interventionskod:** Primär: 063. Sekundär: 083.

Utmaning 2: Otillräckliga förutsättningar för företagens digitala omställning

Beskrivning: För att uppnå digital suveränitet och säkerställa konkurrenskraft krävs att SMF, hälso- och sjukvård samt innovationsmiljöer ges ökad tillgång till säker digital infrastruktur, dataplattformar och regionala testbäddar för avancerad teknik.

Samlad resultatkedja

- **Prestation (Output):** Rådgivningsprogram, digitala testbäddar (cyber/AI) och infrastruktur för datadriven innovation (exempelvis hälsodata) tillgängliggörs för företagen.
- **Effekt kort sikt:** Företag och offentlig sektor höjer sin digitala mognad och testar säkert nya datadrivna och automatiserade lösningar.
- **Effekt medellång sikt:** Stärkt digital produktivitet, högre digital robusthet i samhället och snabbare kommersialisering av spetsteknik.
- **Önskat sluttillstånd:** En digitalt suverän, säker och innovationsledande tech-region med datadriven tillväxtkapacitet.
- **Mål i Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan:** Mål 9 (Stockholmsregionen har ett resilient och internationellt konkurrenskraftigt näringsliv) och Mål 10 (Forskning och innovation i framkant).

Åtgärd 2A: Regionala program för digital transformation i små och medelstora företag

- **Syfte:** Utveckla regionala program som stärker SMFs kunskap om och förmåga att använda avancerad digital teknik såsom dataanalys, AI, automatisering och digitala plattformar i sin verksamhetsutveckling, exempelvis genom rådgivning, demonstrationsprojekt och samverkan med digitala innovationshubbar (EDIH).
- **Effekt:** Ökad digital mognad och produktivitet i näringslivet samt fler företag som kan delta i digitala och datadrivna värdekedjor.
- **Målgrupp:** Digitala innovationshubbar (EDIH), nätverk och regionala främjaraktörer som operativt stödjer små och medelstora företag i deras digitala omställning.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(iv). Sekundärt: 3(a)(v).
- **Interventionskod:** Primär: 067. Sekundär: 063.

Åtgärd 2B: Regionala testbäddar och noder för strategisk digital teknik

- **Syfte:** Etablera och utveckla test- och demonstrationsmiljöer där företag kan utveckla och testa tillämpningar inom AI, cybersäkerhet, dataanalys och automatisering i samverkan med universitet, forskningsinstitut och offentliga aktörer.
- **Effekt:** Snabbare implementering av avancerad digital teknik i företag samt stärkt innovationskapacitet i regionens digitala ekosystem.
- **Målgrupp:** Forskningsinstitut, science parks och offentliga aktörer som tillhandahåller testmiljöer och stöd till innovativa SMF och teknikföretag.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(iv). Sekundärt: 3(b)(iii).
- **Interventionskod:** Primär: 063. Sekundär: 098.

Åtgärd 2C: Stärkt tillgång till dataplattformar och digitala utvecklingsmiljöer för företag

- **Syfte:** Utveckla regional kapacitet för datadriven innovation genom investeringar i digital infrastruktur, exempelvis dataplattformar, högpresterande beräkningskapacitet och miljöer för utveckling av AI-baserade lösningar. Många av dessa insatser är dessutom mycket relevanta för hälso- och sjukvårdens samarbete med akademi och små och stora life science-företag avseende hantering av hälsodata
- **Effekt:** Förbättrade möjligheter att utveckla och testa avancerade digitala lösningar samt stärkt konkurrenskraft inom datadriven innovation.
- **Målgrupp:** Innovationsmiljöer, forskningsinstitut och branschkluster som tillgängliggör teknisk infrastruktur för startups, scaleups och SMF inom dataintensiva teknologier.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(iv). Sekundärt: 3(a)(v).
- **Interventionskod:** Primär: 067. Sekundär: 098.

Utmaning 3: Svagt genomslag från forskning och innovation till implementering och marknad

Beskrivning: Ett komplext innovationssystem med brist på testmiljöer för strategiska teknologier och produkter med dubbla användningsområden (dubbel användning) försvårar tekniköverföring och bromsar innovationer från att nå marknaden.

Samlad resultatkedja

- **Prestation (Output):** Program för kommersialisering via innovationshubbar, system för innovationsupphandling och testmiljöer för dubbel användning etableras.
- **Effekt kort sikt:** Forskare, inkubatorer, upphandlare och företag samverkar systematiskt för att testa, verifiera och efterfråga nya forskningsbaserade lösningar.
- **Effekt medellång sikt:** Fler forskningsbaserade spin-offs bildas, efterfrågan från offentlig sektor driver kommersialisering och innovationskapaciteten inom säkerhetsrelaterad teknik ökar.
- **Önskat sluttillstånd:** Ett starkt och sammanlänkat innovationsekosystem som snabbt omsätter världsledande forskning i konkret samhällsnytta och tillväxt.
- **Mål i Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan:** Mål 10 (Stockholmsregionen har forskning och innovation i framkant).

Åtgärd 3A: Program för kommersialisering av forskningsbaserade innovationer

- **Syfte:** Stärka stödet till kommersialisering av forskning genom program som kopplar samman universitet, forskningsinstitut, inkubatorer och investerare för att utveckla nya forskningsbaserade företag och innovationer. Det handlar även om ökat nyttjande av nationella och regionala innovationshubbar som tar produkter från laboratoriet till kommersialisering genom uppskalning av produktion och metodutveckling.
- **Effekt:** Fler forskningsbaserade företag och snabbare övergång från forskning till marknadsintroduktion.
- **Målgrupp:** Inkubatorer, innovationskontor vid lärosäten, science parks och andra kommersialiseringsstödjande aktörer som i sin tur bygger kapacitet hos forskare, startups och spin-offs.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(v). Sekundärt: 3(a)(ii).
- **Interventionskod:** Primär: 063. Sekundär: 075.

Åtgärd 3B: Innovationsupphandling som motor för marknadsintroduktion

- **Syfte:** Utveckla funktionella strukturer för innovationsvänlig upphandling inom strategiska områden där den offentliga sektorn kan agera tidig kund för att efterfråga och validera nya lösningar, exempelvis inom digital infrastruktur och framtidens hälso- och sjukvård.
- **Effekt:** Ökad marknadsefterfrågan på innovativa lösningar och ett snabbare, säkrare marknadstillträde för regionala tech- och life science-företag.
- **Målgrupp:** Upphandlande offentliga aktörer samt innovationsplattformar och nätverk som faciliterar och underlättar marknadstillträde för innovativa SMF och startups.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(ii). Sekundärt: 3(a)(v).
- **Interventionskod:** Primär: 063. Sekundär: 138.

Åtgärd 3C: Samverkansnoder och testmiljöer för dubbel användning och strategiska teknologier

- **Syfte:** Etablera regionala testbäddar och samverkansnoder där civila innovationsmiljöer kan utveckla teknologier med dubbla användningsområden i direkt samverkan med kravställare och behovsägare.
- **Effekt:** En kraftigt stärkt innovationskapacitet inom säkerhets- och försvarsrelaterade teknologier samt ökad kommersialiseringsgrad.
- **Målgrupp:** Forskningsinstitut, science parks och regionala samverkansnoder som agerar plattform för innovativa SMF, startups och industriföretag.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(b)(i). Sekundärt: 3(a)(v).
- **Interventionskod:** Primär: 063. Sekundär: 083.

Åtgärd 3D: Internationella innovationspartnerskap och superkluster

- **Syfte:** Stärka Stockholmsregionens deltagande i strategiska europeiska innovationssamarbeten och så kallade superkluster inom de sektorer som faller under deep tech-begreppet, såsom exempelvis AI, cybersäkerhet, life science och avancerad digital teknik.
- **Effekt:** Ökad internationell samverkan, bättre tillgång till testmiljöer och marknader samt stärkt global konkurrenskraft för regionens företag.
- **Målgrupp:** Science parks, regionala innovationsaktörer och klusterorganisationer som mobiliserar och samordnar regionens företag i strategiska europeiska samarbeten.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(v). Sekundärt: 3(a)(iv).
- **Interventionskod:** Primär: 063. Sekundär: 375.

Utmaning 4: Otillräcklig tillgång till kapital och finansiering för skalning och internationalisering av innovativa företag

Beskrivning: Ett riskundvikande finansiellt landskap skapar akut kapitalbrist för forskningsintensiva innovationer med lång tid till marknad (deep tech) samt för sociala innovationer.

Samlad resultatkedja

- **Prestation (Output):** Marknadskompletterande fonder, finansieringsinstrument för sociala innovationer och plattformar för internationell kapitalmobilisering etableras.
- **Effekt kort sikt:** Startups, spin-offs och deep tech-bolag säkrar "tålmodigt" tidigt kapital och stärks i sin förmåga att möta investerare.
- **Effekt medellång sikt:** Företagen skalar upp lokalt i stället för att lämna Europa, och sociala investeringar genererar samhällsnytta.
- **Önskat sluttillstånd:** En stark regional kapitalresiliens som framgångsrikt matchar investeringsbehov och säkrar storskalig EU-finansiering.
- **Mål i Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan:** Mål 9 (Stockholmsregionen har ett resilient och internationellt konkurrenskraftigt näringsliv).

Åtgärd 4A: Regional deep tech-fond

- **Syfte:** Etablera en regional marknadskompletterande investeringsfond för forskningsintensiva och kapitaltunga innovationer med koppling till Stockholmsregionens universitet och forskningsinstitut, med särskilt fokus på deep tech som exempelvis life science, cybersäkerhet och hållbar teknik.
- **Effekt:** Ökad tillgång till tidigt kapital för forskningsbaserade bolag, vilket stärker kommersialiseringen av forskning och möjliggör fler kunskapsintensiva företag i regionen.
- **Målgrupp:** Finansiella intermediärer, inkubatorer och innovationsmiljöer som förmedlar tillgång till kapital och bygger investeringsberedskap hos tidiga startups och deep tech-bolag.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(v). Sekundärt: 3(a)(vi).
- **Interventionskod:** Primär: 375. Sekundär: 075.

Åtgärd 4B: Finansieringsinstrument för social innovation

- **Syfte:** Utveckla regionala finansieringsinstrument, exempelvis mikrolån och riskkapitalmodeller, särskilt anpassade för sociala innovationer, ekonomiska föreningar och företag som löser samhällsutmaningar.
- **Effekt:** Ökad innovationskraft och företagande bland samhällsentreprenörer och idéburna aktörer.
- **Målgrupp:** Inkubatorer, innovationsplattformar och finansiella intermediärer som stöttar sociala företag, idéburen sektor och ekonomiska föreningar.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(vi). Sekundärt: 3(c)(iii).
- **Interventionskod:** Primär: 484. Sekundär: 063.

Åtgärd 4C: Internationella superklustersamarbeten för kapitalmobilisering

- **Syfte:** Skapa en regional plattform som mobiliserar kapital genom internationella innovationsutbyten och europeiska superklustersamarbeten, där Stockholmsregionens startups, scaleups och innovativa SMF kopplas samman med internationella investerare, industripartners och EU-finansieringsprogram.
- **Effekt:** Ökad förmåga för Stockholmsregionen att attrahera investeringar från större EU-program och internationella investerare.
- **Målgrupp:** Klusterorganisationer, science parks och innovationsnoder som utgör plattformar för att koppla regionens startups och SMF till internationella nätverk och investerare.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(vi). Sekundärt: 3(a)(v).
- **Interventionskod:** Primär: 063. Sekundära: 075.

Hållbara och cirkulära Stockholm

Utmaning 1: Bristande omställning till en cirkulär och resurseffektiv ekonomi samt låg grad av innovation i samhällsbyggandet

Beskrivning: Stockholmsregionens höga resursförbrukning kräver en accelererad omställning till cirkulär ekonomi för att minska klimatpåverkan och stärka beredskapen, vilket förutsätter ökad kunskap och nya affärsmodeller i näringslivet.

Samlad resultatkedja

- **Prestation (Output):** Nya plattformar och initiativ för innovation, cirkulär affärsutveckling, återanvändning och återvinning samt återvinning av kritiska material etableras för företag i regionen. Samtidigt tas finansiella stödstrukturer och metodstöd för energieffektivisering av byggnader fram.
- **Effekt kort sikt:** Ökad kunskap hos aktörer och etablering av nya cirkulära värdekedjor och affärsmodeller. Därtill påbörjar fastighetsägare upprustningsprojekt med beaktande av sociala hänsyn.
- **Effekt medellång sikt:** Regionens materialcirklar sluts, inbäddade utsläpp minskar och sårbarheten för globala leveransstörningar sjunker. Samtidigt minskar energianvändningen, vilket frigör lokal elnätscapacitet och motverkar socioekonomisk utträngning i boendet.
- **Önskat sluttillstånd:** En resurseffektiv och cirkulär ekonomi samt ett energieffektivt fastighetsbestånd som bidrar till ett hållbart, socialt inkluderande och motståndskraftigt samhälle samt ett internationellt konkurrenskraftigt näringsliv.
- **Mål i Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan:** Mål 1 (År 2045 har Stockholmsregionen inte några nettoutsläpp av växthusgaser), Mål 2 (Stockholmsregionen har motståndskraftiga system som säkerställer funktionalitet, säkerhet och beredskap), samt Mål 5 (Bostadsförsörjningen i Stockholmsregionen är hållbar och möter invånarnas behov och förutsättningar).

Åtgärd 1A: Kapacitetsbyggande och incitament för cirkulära affärsmodeller och innovation

- **Syfte:** Riktade insatser och utveckling av plattformar för att öka kunskapen hos företag och andra aktörer i regionen så att de kan integrera och kommersialisera nya cirkulära affärsmodeller eller öka återanvändning och återvinning i samhället. Innefattar även insatser för att öka den cirkulära materialanvändningen i värdekedjor med stora inbäddade utsläpp, vilket även kan inbegripa offentlig och privat konsumtion. Här ingår även stöd till strategisk

- återanvändning och återvinning av material och produkter som identifierats som kritiska ur ett beredskapsperspektiv.
- **Effekt:** Ökad innovations- och omställningstakt som sluter regionala materialcirklar, stärker krisberedskapen, minskar växthusgasutsläppen och stärker företagens internationella konkurrenskraft.
 - **Målgrupp:** Aktörer i det regionala innovations- och företagsfrämjande ekosystemet, branschorganisationer och kluster samt offentlig sektor.
 - **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
 - **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(ii). Sekundärt: 3(a)(v).
 - **Interventionskod:** Primär: 262, Sekundär 063.

Åtgärd 1B: Cirkulära principer, metodstöd och regionala innovationsplattformar i samhällsplaneringen

- **Syfte:** Integrera cirkulära principer i regional och kommunal planering och markanvisning för att främja återanvändning av befintlig bebyggelse. Inkluderar även fortsatt utveckling av regionala innovationsplattformar (till exempel Klimatarena Stockholm) samt kompetensutveckling för att stärka beställarledets förmåga till cirkulär kravställning i upphandling.
- **Effekt:** Ett minskat behov av nya råvaror, effektivare markutnyttjande och en branschöverskridande kompetenshöjning för att genomföra en cirkulär samhällsutveckling.
- **Målgrupp:** Kommuner, regionala samhällsplanerare, offentliga upphandlare och bygg- och fastighetssektorn.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(ii). Sekundärt: 3(a)(i).
- **Interventionskod:** Primär: 377. Sekundär: 063.

Åtgärd 1C: Pilot- och demonstrationsprojekt för materialåterbruk

- **Syfte:** Riktat stöd till pilot- och demonstrationsprojekt i större stadsutvecklingsprojekt som testar klimatneutrala byggmetoder kombinerat med utveckling av regionala och digitala plattformar för att logistiskt samordna cirkulära materialflöden mellan olika bygg- och rivningsprojekt
- **Effekt:** En etablerad industriell och kommersiell marknad för återbruk av byggmaterial som drastiskt minskar avfallsmängderna och koldioxidutsläppen.
- **Målgrupp:** Forskningsinstitut, testbäddar och innovationsmiljöer som samordnar pilotverksamhet med kommuner samt bygg- och fastighetsbranschen.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(v). Sekundärt: 3(a)(ii).
- **Interventionskod:** Primär: 377, Sekundär: 362.

Åtgärd 1D: Stöd och metodutveckling för socialt hållbar energieffektivisering

- **Syfte:** Möjliggöra stöd och metodutveckling för att få till stånd energieffektiviseringsåtgärder i äldre byggnadsbestånd, kombinerat med utveckling av modeller för hur renoveringarna kan genomföras på ett socialt hållbart sätt utan negativa konsekvenser för de boende.
- **Effekt:** Kraftigt minskad energianvändning som frigör kapacitet i elnätet, samtidigt som socioekonomisk utträngning motverkas i regionen.
- **Målgrupp:** Kommuner, fastighetsägare, allmännyttiga bostadsbolag och bostadsrättsföreningar.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(iii). Sekundärt: 3(a)(vii).
- **Interventionskod:** Primär: 188. Sekundär: 482.

Utmaning 2: Transportsystemets omställning och utbyggnad av strategisk infrastruktur

Beskrivning: För att minska transportsektorns utsläpp och möta ett växande rese- och godsbehov krävs omfattande satsningar för att möjliggöra strategisk ladd-infrastruktur, logistisk samlastning och stadsplanering som främjar transporteffektivitet.

Samlad resultatkedja

- **Prestation (Output):** Samverkansprocesser och stödstrukturer för utbyggnad av laddinfrastruktur etableras vid strategiska noder, program för stadslogistik etableras och riktlinjer för mobilitetsstyrning implementeras.
- **Effekt kort sikt:** Etablerad samverkan förkortar ledtider och underlättar tillståndsprocesser för infrastruktur, samtidigt som ruttplaneringen effektiviseras.
- **Effekt medellång sikt:** Kapacitetsbrister överbryggas vilket möjliggör för åkerier och logistikaktörer att ställa om till nollutsläppsfordon. Transportsektorns klimatpåverkan och trängsel minskar avsevärt och tillgängligheten och resurseffektiviteten i transportsystemet ökar.
- **Önskat sluttillstånd:** Ett transporteffektivt, hållbart och internationellt tillgängligt transportsystem som stödjer näringslivets konkurrenskraft och invånarnas livskvalitet.
- **Mål i Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan:** Mål 4 (Stockholmsregionen har ett resurseffektivt och hållbart transportsystem som ökar tillgängligheten för invånare och näringsliv).

Åtgärd 2A: Samordning inför utbyggnad av ladd-infrastruktur och smarta energisystem

- **Syfte:** Utveckla samverkansprocesser, stödstrukturer och förberedande planeringsinitiativ för att samordna utbyggnaden av ladd-infrastruktur och smarta lokala energisystem, i synnerhet vid utpekade strategiska logistiknoder. Detta för att undanröja planeringshinder och skapa förutsättningar inför framtida investeringar för att säkra kapaciteten för tunga godstransporter.
- **Effekt:** Etablerad samverkan och stödstrukturer som förkortar ledtider och underlättar tillståndsprocesser och kommunal detaljplanering.
- **Målgrupp:** Kommuner, transportmyndigheter, branschorganisationer och regionala nätägare.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(viii). Sekundärt: 3(a)(iii).
- **Interventionskod:** Primära: 138, Sekundär: 524.

Åtgärd 2B: Program för ökad samlastning och effektiv ruttplanering

- **Syfte:** Initiera regionala program och digitala system för ökad samlastningsgrad av varor och gods samt implementering av smart stadslogistik och effektiv ruttplanering.
- **Effekt:** Ett transporteffektivt nyttjande av fordon och nätverk som minskar trängsel och klimatpåverkan.
- **Målgrupp:** Logistikaktörer, samverkansarenor för transporteffektivitet, branschorganisationer och kommuner.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(viii). Sekundärt: 3(a)(v).
- **Interventionskod:** Primär: 063. Sekundär: 513.

Åtgärd 2C: Transporteffektivt byggande och mobilitetsstyrning (Mobility Management)

- **Syfte:** Främja en samhällsplanering som understödjer ett transporteffektivt byggande (exempelvis genom hållbara urbana mobilitetsplaner, SUMP) och utveckla insatser som stimulerar ökad samåkning och överflyttning till hållbara transportslag.
- **Effekt:** Överflyttning från enskilt bilresande till gång, cykel och kollektivtrafik, vilket ger ett effektivare resursutnyttjande i transportsystemet och säkerställer att regionens noder ansluts effektivt till de europeiska nätverken (TEN-T).
- **Målgrupp:** Kommuner, regionala planeraraktörer, kollektivtrafikaktörer, byggherrar och invånare.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(viii), Sekundärt: 3(a)(i).
- **Interventionskod:** Primär: 543, Sekundär: 138.

Utmaning 3: Behov av klimatanpassning och flerfunktionella naturbaserade lösningar

Beskrivning: Klimatförändringarna ökar påfrestningarna på den byggda miljön och kulturmiljöer, vilket kräver samordnad kartläggning samt fysisk implementering av naturbaserade skyddslösningar för att skydda värdefull infrastruktur och bebyggelse.

Samlad resultatkedja

- **Prestation (Output):** Regionala riskkartläggningar genomförs och riktat process- och metodstöd för klimatanpassning erbjuds kommuner och fastighetsägare.
- **Effekt kort sikt:** Kommuner och fastighetsägare får ett stärkt gemensamt kunskapsunderlag och naturbaserade metoder integreras effektivare och tidigare i aktörernas planering och investeringsbeslut.
- **Effekt medellång sikt:** Den samordnade planeringen och metodstödet möjliggör för aktörerna att genomföra komplexa anpassningsåtgärder, vilket gör att sårbarheten i identifierade riskområden minskar, skador vid extremväder begränsas och ekosystemtjänsterna stärks.
- **Önskat sluttillstånd:** En klimatanpassad, robust och grön region som effektivt hanterar och står emot klimatförändringarnas effekter.
- **Mål i Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan:** Åtgärderna i resultatkedjan kopplas till Mål 1, Mål 2, Mål 3 och Mål 5.

Åtgärd 3A: Kartläggning, samordning och metodstöd för klimatanpassning

- **Syfte:** Genomföra riktade kartläggningar av klimatsårbarhet i befintligt bestånd och kulturmiljöer inom identifierade riskområden, kombinerat med riktat process- och metodstöd till kommuner och fastighetsägare för att facilitera komplexa anpassningsåtgärder i befintlig tätortsmiljö.
- **Effekt:** Ett stärkt gemensamt kunskapsunderlag och en effektivare implementering av gemensamma naturbaserade metoder tidigt i aktörernas planering och investeringsbeslut.
- **Målgrupp:** Kommunala samhällsplanerare, klimat- och miljöstrateger, samt fastighets- och markägare i samverkan.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(x), Sekundärt: 3(b)(iii).
- **Interventionskod:** Primär: 275, Sekundär: 295.

Inkluderande och trygga Stockholm

Utmaning 1: Arbetsmarknad i obalans och bristande kompetensförsörjning

Beskrivning: Regionen lider av bristande matchning mellan utbildning och arbetsmarknadens behov.

Samlad resultatkedja

- **Prestation (Output):** Riktade utbildningsinsatser initieras, valideringsmodeller implementeras och regionala kompetensplattformar kopplade till styrkeområden etableras.
- **Effekt kort sikt:** Rekrytering till bristyrken underlättas. Fler individer får rätt kompetens och företag säkrar sitt kompetensbehov (Åtgärd 1A) samt stärkt matchning av spetskompetens och snabbare kompetensomställning i europeiska system (Åtgärd 1B).
- **Effekt medellång sikt:** Arbetslösheten minskar bland grupper som står långt från arbetsmarknaden samtidigt som tillväxthinder för regionens företag undanröjs.
- **Önskat sluttillstånd:** Matchningen mellan utbildning och arbetsmarknad har förbättrats och arbetslösheten i länet har minskat.
- **Mål i Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan:** Mål 11 (Stockholmsregionen har en god kompetensförsörjning, attraktiva utbildningar och en inkluderande arbetsmarknad).

Åtgärd 1A: Fler arbetsmarknadsanpassade utbildningar och samverkansstrukturer

- **Syfte:** Stärka kompetensförsörjningen genom arbetsmarknadsanpassade utbildningar, utbyggda system för validering av yrkeskunskaper och insatser som ökar intresset för yrkesutbildningar, särskilt inom bristyrken, instegsjobb och nya tillväxtområden. Skapa effektiva matchningsmetoder som i större utsträckning utgår ifrån arbetsgivarnas behov som stöd för rekrytering hos exempelvis SMF. Etablera hållbara samverkansstrukturer mellan offentliga och privata aktörer, branscher och kommuner för att stödja långsiktig arbetsmarknadsintegration.
- **Effekt:** Rekrytering till bristyrken underlättas och en bättre matchning mellan arbetskraft och arbetsmarknad skapas, vilket på sikt sänker arbetslösheten bland grupper som står långt från arbetsmarknaden.
- **Målgrupp:** Utbildningsanordnare, kommuner, arbetsförmedling och branschorganisationer.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (b)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(c)(i). Sekundärt: 3(c)(ii).
- **Interventionskod:** Primär: 438, Sekundär: 134.

Åtgärd 1B: Strategiska kompetensplattformar och industrinära utbildningsmoduler

- **Syfte:** Etablera regionala kompetensplattformar kopplade till styrkeområden (exempelvis halvledare, AI, life science) med tydlig koppling till europeiska värdekedjor och partnerskap. Därtill ska industrinära utbildningsmodeller kopplade till ny teknik utvecklas i samverkan med europeiska kunskapsnätverk och standarder.
- **Effekt:** Stärkt matchning av spetskompetens, snabbare kompetensomställning i linje med teknikutvecklingen i Europa och en starkare positionering i europeiska innovations- och industrisystem.
- **Målgrupp:** Innovationsnoder, forskningsinstitut, branschorganisationer, branschkluster, testbäddar och lärosäten.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (b)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(c)(ii). Sekundärt: 3(a)(iv), 3(a)(v).
- **Interventionskod:** Primär: 128. Sekundära: 063.

Utmaning 2: Strukturellt utanförskap och hinder för etablering på arbetsmarknaden

Beskrivning: Stora grupper i Stockholmsregionen står utanför arbetskraften på grund av komplexa faktorer som ohälsa, språkliga barriärer och bristande grundutbildning, vilket kräver samverkande insatser för att bryta utanförskapet och stärka vägen mot egenförsörjning.

Samlad resultatkedja

- **Prestation (Output):** Sammanhållna stödstrukturer som kombinerar språkpraktik, hälsofrämjande insatser och individanpassad vägledning etableras.
- **Effekt kort sikt:** Sänkta trösklar till arbetsmarknaden och minskad isolering för individer i ekonomisk och social utsatthet.
- **Effekt medellång sikt:** Minskad långtidsarbetslöshet och ökad social inkludering.
- **Önskat sluttillstånd:** Ett samhälle utan strukturellt utanförskap, vilket stärker tilliten till samhället och minskar de inomregionala klyftorna.
- **Mål i Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan:** Mål 11 (Stockholmsregionen har en god kompetensförsörjning, attraktiva utbildningar och en inkluderande arbetsmarknad) och Mål 7 (Folkhälsan i Stockholmsregionen är god och jämlik).

Åtgärd 2A: Vägar till arbetsmarknaden och egenförsörjning

- **Syfte:** Att sänka trösklarna till arbetsmarknaden genom att möta både sociala, språk- och kompetensmässiga barriärer. Åtgärden riktas särskilt mot att skapa förutsättningar för de som står långt från arbetsmarknaden, vilket inkluderar utomeuropeiskt födda

(särskilt kvinnor), unga som varken arbetar eller studerar (UVAS) och långtidsarbetslösa. Här gäller det att utveckla sammanhållna stödstrukturer som kombinerar yrkesutbildning, språkpraktik, hälsofrämjande insatser och individanpassad vägledning. Genom samverkan mellan region, kommuner, civilsamhälle och myndigheter ska åtgärden minska isolering och stärka den enskildes väg mot egenförsörjning.

- **Effekt:** Minskad långtidsarbetslöshet och ökad social inkludering, vilket stärker tilliten till samhället och minskar de inomregionala klyftorna.
- **Målgrupp:** Aktörer inom civilsamhälle, idéburen sektor, kommuner och samordningsförbund.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (b)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(c)(iii). Sekundärt: 3(c)(i).
- **Interventionskod:** Primär: 482, Sekundär: 438.

Utmaning 3: Minskad tillit och växande utanförskap

Beskrivning: Segregation och organiserad brottslighet hotar den sociala sammanhållningen och det demokratiska förtroendet.

Samlad resultatkedja

- **Prestation (Output):** Nya samverkansstrukturer och finansieringsstöd för civilsamhället etableras, kombinerat med att riktade metodstöd för socialt hållbar stadsutveckling implementeras.
- **Effekt kort sikt:** Stärkta civilsamhällesorganisationer och mer jämlika boendemiljöer som minskar segregationen. (åtgärd 3A och 3B).
- **Effekt medellång sikt:** Ökad trygghet, social sammanhållning och institutionell tillit i lokalsamhället.
- **Önskat sluttillstånd:** Goda och hälsofrämjande livsmiljöer för alla invånare med en stark social sammanhållning och institutionell tillit i hela regionen.
- **Mål i Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan:** Mål 6 (Demokratin i Stockholmsregionen är stark och invånarna upplever en hög grad av delaktighet, tillit och trygghet).

Åtgärd 3A: Främja ett starkt civilsamhälle och föreningsliv

- **Syfte:** Stärka förutsättningarna för civilsamhället, föreningslivet och den sociala ekonomin att verka i hela regionen, särskilt i utsatta områden genom finansiella stödstrukturer och stärkt samverkan med offentlig sektor.
- **Effekt:** Stärkta civilsamhällesorganisationer och ökad kunskapsspridning som bygger social sammanhållning, framtidstro och institutionell tillit i lokalsamhället.

- **Målgrupp:** Civilsamhällesaktörer, idéburen sektor, kommuner, lärosäten och näringsliv (fastighetsägare) samt regionens invånare.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (b)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(e)(i). Sekundärt: 3(c)(iii).
- **Interventionskod:** Primär: 424, Sekundära: 482.

Åtgärd 3B: Främja socialt hållbar stads- och bostadsutveckling

- **Syfte:** Främja processer och nätverk för socialt hållbar stads- och bostadsutveckling där segregation bryts genom fysisk planering och upprustning av utsatta områden.
- **Effekt:** Mer jämlika och hälsofrämjande boendemiljöer som minskar segregationen och ökar tryggheten.
- **Målgrupp:** Kommuner, stadsplanerare, byggaktörer och invånare.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (b)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(vii), Sekundärt: 3(c)(iii).
- **Interventionskod:** Primär: 335, Sekundär: 421.

Utmaning 4: Inomregionala skillnader och livsvillkor

Beskrivning: Betydande inomregionala skillnader i livsvillkor och hälsa som uttrycker sig geografiskt och skapar segregation.

Samlad resultatkedja

- **Prestation (Output):** Samordnade arbetssätt och samverkansstrukturer etableras. Kunskapsunderlag och indikatorer för att följa livsvillkor tas fram. Riktade insatser genomförs.
- **Effekt kort sikt:** Minskade klyftor i hälsa och livsvillkor genom riktade väl samordnade insatser i de områden där behoven är som störst.
- **Effekt medellång sikt:** Strukturella hinder för inkludering och etablering på arbetsmarknaden bryts, vilket aktivt motverkar segregationen.
- **Önskat sluttillstånd:** En jämlik, trygg och inkluderande Stockholmsregion där ojämlika livsvillkor inte längre är geografiskt koncentrerade och där livsvillkoren för invånarna har förbättrats.
- **Mål i Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan:** Mål 7 (Folkhälsan i Stockholmsregionen är god och jämlik).

Åtgärd 4A: Samordnade arbetssätt för utjämnade livsvillkor

- **Syfte:** Etablera samordnade arbetssätt och strukturer för samverkan mellan kommuner, region, statliga myndigheter och civilsamhälle samt utveckla kunskapsunderlag och indikatorer för att följa livsvillkor och ojämlikhet geografiskt. Genomföra riktade insatser i områden med sårbara livsvillkor kopplat till exempelvis skolresultat, arbetsmarknadsintegration, folkhälsa, trygghet och tillgång till välfärdstjänster.

- **Effekt:** Resurser och investeringar riktas i högre grad och med ökad träffsäkerhet till de områden och grupper som har störst behov, vilket bryter strukturella hinder för inkludering.
- **Målgrupp:** Kommuner, Region Stockholm, statliga myndigheter, civilsamhället samt invånare i områden med sämre livsvillkor.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (b)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(c)(iii). Sekundärt: 3(c)(i).
- **Interventionskod:** Primär: 482, Sekundära: 438.

Utmaning 5: En bostadsmarknad som inte möter behoven

Beskrivning: Bostadsbristen och bristen på anpassade boendeformer hämmar Stockholmsregionens kompetensförsörjning och bidrar till ökad segregation och strukturell hemlöshet. För att skapa en inkluderande och rörlig bostadsmarknad krävs strukturella insatser, innovativa finansieringsmodeller och stärkt regional planeringskapacitet.

Samlad resultatkedja

- **Prestation (Output):** Innovativa finansierings- och boendemodeller testas, samverkansprojekt för ökad rörlighet initieras och regionala plattformar för datadelning och metodstöd etableras.
- **Effekt kort sikt:** Trösklarna in på bostadsmarknaden sänks för utsatta grupper, det befintliga beståndet nyttjas bättre, och planeringsunderlagen för regionens aktörer stärks.
- **Effekt medellång sikt:** Rörligheten på bostadsmarknaden ökar, trångboddheten minskar och matchningen mellan bostadsutbud och arbetsmarknadens kompetensbehov förbättras.
- **Önskat sluttillstånd:** En hållbar, dynamisk och inkluderande bostadsmarknad som möter den demografiska utvecklingen och stödjer regionens långsiktiga tillväxt och kompetensförsörjning.
- **Mål i Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan:** Mål 5 (Bostadsförsörjningen i Stockholmsregionen är hållbar och möter invånarnas behov och förutsättningar).

Åtgärd 5A: Innovativa finansierings- och boendemodeller för en mer inkluderande bostadsmarknad

- **Syfte:** Testa och skala upp innovativa finansieringslösningar, affärsmodeller och upplåtelseformer (exempelvis delat boende, hyrköp, bygggemenskaper och sociala kontrakt) i samverkan mellan offentlig och privat sektor. Målet är att sänka trösklarna in på bostadsmarknaden och möjliggöra bostäder i fler prislägen som möter en bredare målgrupp, inklusive behoven hos en åldrande befolkning.
- **Effekt:** Fler hushåll får snabbare tillgång till bostad, inträdesbarriärerna minskar strukturellt och ett mer varierat, behovsanpassat bostadsutbud skapas.

- **Målgrupp:** Kommuner, offentliga bostadsbolag, samverkansarenor och branschorganisationer för fastighetsutveckling.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt mål: 3(a)(vii). Sekundärt mål: 3(c)(iii).
- **Interventionskod:** Primär: 482, Sekundär: 484.

Åtgärd 5B: Strukturella insatser för ökad rörlighet och strategisk kompetensförsörjning

- **Syfte:** Utveckla samverkansprojekt och incitament för att aktivt underlätta flyttkedjor och skapa ett mer effektivt nyttjande av det befintliga bostadsbeståndet. Åtgärden syftar även till att stärka kopplingen mellan bostads- och kompetensförsörjning genom samverkansmodeller där tillgång till bostäder underlättar och möjliggör rekrytering till bristyrken.
- **Effekt:** Ett bättre nyttjande av det befintliga bostadsbeståndet, minskad trångboddhet samt en bostadsmarknad som aktivt stödjer arbetsmarknadens behov och säkrar regionens kompetensförsörjning.
- **Målgrupp:** Kommuner, allmännyttiga bostadsbolag, arbetsgivarorganisationer och utbildningsaktörer.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt mål: 3(a)(vii). Sekundärt mål: 3(c)(i).
- **Interventionskod:** Primär kod: 138. Sekundära koder: 465.

Åtgärd 5C: Stärkt regional kapacitet, datadelning och metodutveckling för strategisk bostadsförsörjning

- **Syfte:** Bygga regionala plattformar för datadelning, behovsanalyser och uppföljning, samt finansiera kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte mellan aktörer. Innefattar även metodstöd för att utveckla gemensamma arbetssätt kring mer flexibel och effektiv lokalanvändning utifrån ändrade demografiska och samhällsliga behov.
- **Effekt:** Bättre beslutsunderlag, mer träffsäkra insatser, ett optimerat och resurseffektivt nyttjande av befintliga lokaler samt en effektivare och mer samordnad planering över kommungränserna.
- **Målgrupp:** Planerande myndigheter, Region Stockholm och kommuner.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt mål: 3(a)(vii). Sekundärt mål: 3(e)(i).
- **Interventionskod:** Primär: 308, Sekundär: 138.

Robusta och sammanlänkade Stockholm

Utmaning 1: Sårbarhet i näringslivets resiliens och begränsad internationell tillgänglighet i en perifer region

Beskrivning: Stockholmsregionens kunskapsintensiva näringsliv och perifera geografiska läge kräver stärkta kopplingar mellan det civila innovationssystemet och totalförsvaret, samt strategisk utveckling av internationella transportnoder, för att trygga regionens resiliens, beredskap och konkurrenskraft.

Samlad resultatkedja

- **Prestation (Output):** Det regionala innovationsekosystemet etablerar noder för dual-use, kluster för cybersäkerhet, program för säkra leverantörskedjor och samverkansstrukturer för innovationsupphandling.
- **Effekt kort sikt:** Företagsfrämjande aktörer och noder når ut brett till regionens företag, vilket höjer säkerhetsmedvetenheten och kapaciteten att delta i beredskapsrelaterade värdekedjor.
- **Effekt medellång sikt:** Betydligt starkare regional resiliens och ett ökat deltagande från regionens innovationsmiljöer och företag i europeiska säkerhets- och försvarsindustriprogram.
- **Önskat sluttillstånd:** Ett resilient och internationellt konkurrenskraftigt innovationsekosystem som är integrerat i europeiska värdekedjor och aktivt bidrar till totalförsvaret.
- **Mål i Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan:** Mål 9 (Stockholmsregionen har ett resilient och internationellt konkurrenskraftigt näringsliv) och Mål 12 (Stockholmsregionen har en tydlig identitet och en god internationell tillgänglighet).

Åtgärd 1A: Regionalt cybersäkerhetskluster samt innovationsnoder för civil beredskap och teknik med dubbla användningsområden (dual-use)

- **Syfte:** Utveckla ett internationellt konkurrenskraftigt cybersäkerhetskluster i Stockholmsregionen samt etablera och stärka regionala innovationsnoder där det samlade innovationsekosystemet (akademi, institut och offentliga aktörer) kan samarbeta för att utveckla och testa teknologier för säkerhet och krisberedskap i samverkan med kravställare inom totalförsvaret.
- **Effekt:** Stärkt innovationskapacitet inom försvarsrelaterade teknologier och ett ökat deltagande från regionala aktörer i europeiska innovations- och säkerhetsprogram.
- **Målgrupp:** Innovationsnoder, forskningsinstitut, science parks och klusterorganisationer som i sin tur stöttar startups, forskningsbaserade bolag och innovativa SME inom säkerhet och resiliens.

- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(b)(iii). Sekundärt: 3(b)(i).
- **Interventionskod:** Primär: 100. Sekundära: 063.

Åtgärd 1B: Kapacitetsbyggande för resilienta värdekedjor och strategisk omställningsförmåga i näringslivet

- **Syfte:** Utveckla regionala program förmedlade via regionens innovations- och företagsfrämjande ekosystem för att stärka små och medelstora företags kapacitet att integreras i robusta leverantörskedjor inom strategiska sektorer. Insatsen syftar till att systematiskt öka näringslivets förmåga att ställa om produktion och logistik vid kriser eller störningar.
- **Effekt:** Starkare regionala leverantörsekosystem, ökad robusthet i kritiska värdekedjor samt en generellt förbättrad krisberedskap i näringslivet.
- **Målgrupp:** Aktörer i det innovations- och företagsfrämjande systemet, regionala branschorganisationer och samverkansplattformar som arbetar kapacitetshöjande mot SME inom industri, tech och avancerade tjänster.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(ii). Sekundärt: 3(b)(ii).
- **Interventionskod:** Primär: 063. Sekundära: 064.

Åtgärd 1C: Strategisk systemutveckling för stärkt internationell tillgänglighet och robusta transportnoder

- **Syfte:** Genomföra systemstärkande insatser, kapacitetsbyggande samverkan och strategisk digital utveckling av regionens internationella noder (Arlanda flygplats, järnvägskorridorer och Östersjöregionens hamnar) i syfte att optimera logistikflöden och förbereda systemen för framtida europeisk utveckling och resiliens.
- **Effekt:** Starkare internationella transportnätverk, förbättrad tillgång till europeiska marknader och säkrade varuflöden för aktörer i Stockholmsregionen.
- **Målgrupp:** Regionala utvecklingsaktörer, transportmyndigheter, akademi och strategiska logistikkluster där samverkan sker på systemnivå.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(viii). Sekundärt: 3(b)(i).
- **Interventionskod:** Primär: 138. Sekundära: 524.

Åtgärd 1D: Innovationsupphandling för säker och resilient

- **Syfte:** Utveckla funktionella strukturer och bygga kapacitet inom regionens innovationsmiljöer för att underlätta och främja innovationsvänlig offentlig upphandling inom strategiska områden som cybersäkerhet, digital infrastruktur och krisberedskap och robusta transportsystem. Genom pilotprojekt, förkommersiell upphandling och samverkansprojekt kan offentliga aktörer skapa en första hemmamarknad för nya lösningar och driva utvecklingen av teknologier som stärker samhällets säkerhet.
- **Effekt:** Skapandet av en första hemmamarknad för nya lösningar som tryggar samhällets basfunktioner samt en drivkraft för teknologier som snabbt stärker samhällets säkerhet och resiliens, vilket även leder till ett stärkt marknadstillträde för regionala företag.
- **Målgrupp:** Upphandlande offentliga aktörer samt innovationsplattformar, inkubatorer och nätverk som underlättar marknadstillträde och testmöjligheter för startups, scaleups och innovativa SME.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(b)(iii). Sekundärt: 3(a)(v).
- **Interventionskod:** Primär: 063. Sekundära: 138.

Utmaning 2: Strukturella hinder för landsbygdens och skärgårdens utveckling och lokala ekonomier

Beskrivning: Stockholmsregionen har en av världens största skärgårdar och vidsträckta landsbygdsområden. En oplanerad utglesning och ett framväxande av spridd bebyggelse riskerar att leda till ineffektiva infrastrukturlösningar och är ett hot mot unika naturvärden. Samtidigt har de lokala ekonomierna i dessa perifera lägen en begränsad robusthet, låg skalbarhet och hög sårbarhet ofta med ett tungt säsongsberoende. Då tung fysisk infrastruktur är svår att finansiera i dessa lägen är en utökad digital tillgänglighet och strategisk planering av noder avgörande för att bryta isoleringen och bygga kapacitet.

Samlad resultatkedja

- **Prestation (Output):** Företagsstödjande nätverk etableras och kommuner får strategiskt och metodologiskt stöd att tillämpa nodplanering och utbyggnad av digital infrastruktur.
- **Effekt kort sikt:** Det regionala främjarsystemet når ut bättre till lokala småföretag vilket minskar den administrativa bördan, samtidigt som förutsättningarna för digital uppkoppling för invånare förbättras.
- **Effekt medellång sikt:** Ökad attraktivitet för permanentboende och företagande året runt, vilket minskar de perifera ekonomiernas sårbarhet.

- **Önskat sluttillstånd:** En livskraftig, attraktiv och digitalt sammanlänkad landsbygd och skärgård med stark tillväxtkraft och robusta lokala ekonomier.
- **Mål i Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan:** Mål 4 (Stockholmsregionen har ett resurseffektivt och hållbart transportsystem som ökar tillgängligheten för invånare och näringsliv) och Mål 8 (Utvecklingen av den rumsliga strukturen i Stockholmsregionen är flerkärnig, hållbar och bidrar till goda livsmiljöer och näringslivsutveckling).

Åtgärd 2A: Strategisk nodplanering och digital tillgänglighet för attraktiva lokalsamhällen

- **Syfte:** Stödja kommuner och regionala aktörer att aktivt styra bebyggelseutveckling till utpekade noder (kärnöar och serviceorter) för att skapa bärkraftigt underlag för service. Detta kombineras med kapacitetsbyggande insatser för utbyggd digital infrastruktur och digitala välfärdslösningar i syfte att överbrygga geografiska avstånd.
- **Effekt:** Ett resurseffektivt utnyttjande av mark som skyddar naturvärden, samtidigt som de strukturella förutsättningarna för boende och näringsliv drastiskt förbättras via ökad digital tillgänglighet.
- **Målgrupp:** Kommuner, regionala samhällsplanerare och offentliga aktörer i landsbygd och skärgård.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(i). Sekundärt: 3(c)(iv).
- **Interventionskod:** Primär: 335. Sekundär: 109.

Åtgärd 2B: Kapacitetsbyggande och regionala företagsstödjande nätverk för förenklade regelverk

- **Syfte:** Etablera och stärka regionala företagsstödjande nätverk och främjarsystem som gemensamt bygger upp strukturer för att ge näringslivet i perifera lägen tydligare vägar in, utbyggda digitala tjänster och riktad rådgivning som sänker trösklarna för företagande.
- **Effekt:** En minskad administrativ börda som direkt möjliggör fler etableringar, minskat säsongsberoende och ökad skalbarhet för det lokala näringslivet.
- **Målgrupp:** Regionala företagsfrämjande aktörer, nyföretagarcentrum, lokala branschnätverk och kommuner som i sin tur stöttar SME i landsbygd och skärgård.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(i). Sekundärt: 3(a)(ix).
- **Interventionskod:** Primär: 063. Sekundär: 138.

Utmaning 3: Låg försörjningsförmåga och sårbarhet i livsmedelsförsörjningen

Beskrivning: Stockholmsregionen är i mycket hög grad beroende av inflöden utifrån. Regionen innefattar hela 23 procent av landets befolkning, men endast 3 procent av Sveriges jordbruksmark. Denna obalans skapar ett stort beroende av globala leveranskedjor och gör regionen akut sårbar vid plötsliga störningar. Om inte innovationskraften inom det gröna näringslivet, den regionala produktionen av livsmedel och värdekedjorna för kritiska insatsvaror stärks, riskerar regionen att stå med en farligt låg försörjningsberedskap.

Samlad resultatkedja

- **Prestation (Output):** Nätverk för samordnad offentlig upphandling av närproducerat etableras och innovationskluster för bioekonomi och livsmedelsteknik aktiveras.
- **Effekt kort sikt:** Regionens offentliga aktörer börjar ställa krav som premierar lokala flöden, och innovationsmiljöerna stöttar producenter att ställa om till klimatsmart produktion.
- **Effekt medellång sikt:** Regionens försörjningsförmåga avseende livsmedel och kritiska insatsvaror ökar strukturellt, vilket minskar sårbarheten för globala störningar.
- **Önskat sluttillstånd:** Ett tryggt, robust och hållbart regionalt livsmedelssystem som fungerar oavsett omvärldsläge.
- **Mål i Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan:** Mål 2 (Stockholmsregionen har motståndskraftiga system som säkerställer funktionalitet, säkerhet och beredskap) och Mål 9 (Stockholmsregionen har ett resilient och internationellt konkurrenskraftigt näringsliv).

Åtgärd 3A: Kapacitetsbyggande för ett resilient livsmedelssystem och bioekonomi

- **Syfte:** Utveckla program och stödstrukturer förmedlade via regionens innovationsmiljöer och branschnätverk, för att underlätta omställning till resurseffektiva och klimatanpassade produktionslösningar samt utveckla starkare regionala värdekedjor för kritiska insatsvaror och bioekonomi.
- **Effekt:** Stärkt robusthet och anpassningsförmåga i livsmedelssystemet samt en generellt mindre insatsberoende produktion.
- **Målgrupp:** Regionala klusterorganisationer, innovationsmiljöer inom gröna näringar, branschnätverk och FoI-aktörer som stöttar lantbrukare och lokala livsmedelsförädlare.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(ii). Sekundärt: 3(b)(ii).
- **Interventionskod:** Primär: 063, Sekundär: 064.

Åtgärd 3B: Innovation och offentlig upphandling av närproducerat

- **Syfte:** Främja samordning av lokala initiativ och bredda marknaden genom att stödja och utbilda offentliga upphandlare att strategiskt öka upphandlingen av lokalt producerade livsmedel samt ge stöd via innovationsmiljöer för utveckling av ny förädlingssteknik (till exempel hybridproduktion).
- **Effekt:** Säkrare regional försörjningsberedskap, ökad innovationsgrad i förädlingsledet och en stärkt institutionell marknad för närproducerat.
- **Målgrupp:** Offentliga upphandlare på kommunal och regional nivå, testbäddar och innovationsmiljöer för livsmedelsteknik.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(ii). Sekundärt: 3(b)(ii)
- **Interventionskod:** Primär: 138, Sekundär: 063.

Utmaning 4: Resiliens mot samhällsstörningar och sårbarhet i teknisk basförsörjning

Beskrivning: Regionens tekniska basstrukturer (el, energi, vatten, digitala nät) och godstransporter saknar tillräcklig redundans för att möta klimatförändringar och plötsliga kriser utan att drabbas av kritiska avbrott. Ett infrastrukturavbrott inom dessa områden får omedelbara konsekvenser för samhällsviktig verksamhet såsom vård, kollektivtrafik och hushållens basala funktioner.

Samlad resultatkedja

- **Prestation (Output):** Samverkansprojekt för klimatanpassning i infrastruktur inleds, testbäddar för OT/Cyber etableras och digitala plattformar för logistik aktiveras av regionens kluster.
- **Effekt kort sikt:** Driftoperatörer och transportköpare uppdaterar via främjarsystemet sina rutiner och implementerar ny teknik för ökad resiliens och redundans.
- **Effekt medellång sikt:** Regionens tekniska basstrukturer klarar extremväder och kriser bättre utan utslagning, och varuförsörjningen kan upprätthållas under pressade förhållanden.
- **Önskat sluttillstånd:** Ett integrerat, robust och säkert försörjnings- och transportsystem som garanterar samhällets funktioner oavsett omvärldshändelser.
- **Mål i Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan:** Mål 2 (Stockholmsregionen har motståndskraftiga system som säkerställer funktionalitet, säkerhet och beredskap), Mål 3 (Stockholmsregionen har en hållbar och pålitlig energiförsörjning som möter behoven) och Mål 4 (Stockholmsregionen har ett resurseffektivt och hållbart transportsystem som ökar tillgängligheten för invånare och näringsliv).

Åtgärd 4A: Systemutveckling för inbyggd beredskap och klimatanpassning i kritisk infrastruktur

- **Syfte:** Stödja samverkansprojekt och kapacitetsstärkande systemutveckling som smarta nät, digital övervakning av VA-system och gemensamma naturbaserade klimatanpassningsinsatser för att skydda särskilt utsatta vård-, omsorgs- och transportmiljöer i Stockholmsregionen.
- **Effekt:** En systematisk kapacitetshöjning som säkerställer att kritisk infrastruktur kan upprätthållas under fredstida kriser och extremväder.
- **Målgrupp:** Kommuner, Region Stockholm, offentliga nätägare och strategiska infrastrukturhållare.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(b)(ii). Sekundärt: 3(a)(x).
- **Interventionskod:** Primär: 402, Sekundär: 275.

Åtgärd 4B: Program och testmiljöer för säker och resilient samhällsinfrastruktur (OT/Cyber)

- **Syfte:** Genomföra kapacitetshöjande program och etablera regionala testbäddar där akademi, innovationsmiljöer och offentlig sektor kan samverka för att utveckla och testa nya lösningar för digital redundans och OT-säkerhet för driftoperatörer inom energi, VA och transport.
- **Effekt:** Minskad sårbarhet för cyberangrepp och en snabbare utveckling av tekniska lösningar som bygger in säkerhet i samhällets basstrukturer.
- **Målgrupp:** Forskningsinstitut, innovationsnoder, akademi och offentliga aktörer som samverkar för att stärka driftoperatörer av kritisk infrastruktur.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(iv). Sekundärt: 3(a)(v).
- **Interventionskod:** Primär: 100. Sekundär: 063.

Åtgärd 4C: Digitalisering av godsflöden och regionala program för transporteffektivitet

- **Syfte:** Utveckla regionala program och plattformar förmedlade via regionens innovations- och logistikkluster, för att påskynda digitaliseringen av logistik och godsflöden, optimera stadslogistik samt stödja utvecklingen av säkrare och mer resilienta leveransnätverk.
- **Effekt:** Högre transporteffektivitet, optimerade godstransporter vid systemstörningar och stärkt strukturell motståndskraft hos transportköpare och småföretag.
- **Målgrupp:** Logistikkluster, samverkansarenor för transporteffektivitet, branschorganisationer och kommuner.
- **Mål (Artikel 2):** Mål (a)
- **Mål (Artikel 3):** Primärt: 3(a)(iv). Sekundärt: 3(a)(viii).
- **Interventionskod:** Primär: 063. Sekundär: 138.